БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 16 июнь Шанба
№ 114 (13.550).
Баҳоси 3 тийин.

•ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ•

Биринчи саҳифага мактуб

ШИФОКОР ҲАМЁНИДАГИ НОСВОЙ

Гапнинг индоллосини айта қолай. Саломатлик посбонларининг тамаки чекишларини ҳеч ҳам ҳазм қилолмайман. Кўнгилларига келмасин-у, айримларининг кийим-кечагигача бадбўй ҳид ўрнашиб қолган. Баъзида хиёл вақт ёнида туриб қолсанг, кўнглинг айнийди.

Яна бир нохушлиги, баъзи нозиктаъб касалларга бунинг зиёни катта. Ахир сен сигарет ҳидидан безиб юрсанг-у, жонингга малҳам бўлувчи шифокорингдан у анқиб турса. Даволашнинг қанақа йўли бу?

Энг ачинарлиси рак, ўпка, сил касалликлари шифохонаси врачларининг, бемалол бурқситаётганини. Боз устига хасталарнинг олдида. Тавба, сигарета касридан оғриганларнинг юзига нажоткори оғу пуфлаб турса-я. Бу камлик қилгандек, айрим шифокорлар нос ҳам отишади. Яна кўз-кўз қилиб носвойни халатларининг кўкрак чўнтакларида ҳам олиб юришади. Тиббиёт аҳлига ярашмас қилиқ бу.

Шифокорни бу нуқсонлардан халос этиш йўллари борми? Америкаликлар уни топишган. Кимда-ким чекишга ружу қўйса, маошидан қирқилади. Имтиёзлардан бенасиб. Чегириб қолинган маблағ эса чекмайдиганларга қўшиб тўланади. Менимча, Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳам чекишни ташлаш ҳақида махсус буйруқ чиқариши зарур. Токи у ТошМИ талабаларига ҳам тегишли бўлсин. Чекадими, стипендия тўланмасин. Носвой ҳақида ҳам шу.

Шукрулло АЛИҚУЛОВ,
ТошДУ филология куллиёти толиби.

ТАШВИҚОТНИНГ ОДДИЙ УСУЛИ

Кейинги пайтларда ўзбек қизларининг сочини қирқиши матбуотда қаттиқ танқид қилина бошлади. Умуман, баъзи қизларимизнинг миллий ғуруримиз, анъанамиз ва урф-одатларимизни менсимасдан тўғридан-тўғри Оврўпо маданиятига тақлид қилишлари кўпчиликнинг норозилигига сабаб бўлди.

Баъзилар қизларни бу йўлдан қайтариш, койиш, дакки бериш билан, айримлар тушунтириш, бошқа бировлар матбуот, қўшиқ ва сатирик саҳналар орқали қайтаришни кўзладилар.

Буларнинг ҳеч қандай фойдаси бўлмади, деган фикрдан йироқман. Албатта, бу уринишлар маълум қадар ўз кучини кўрсатди. Қизларга ҳадеб сочингни қирқма, деб бақиргандан, ёки матбуотга ёзгандан кўра ташвиқотнинг оддий усули ойнаи жаҳондан фойдаланиш лозим.

Чунки «зангори экран» ёшларнинг андоза оладиган жойига айланиб қолган. Шунинг учун ойнаи жаҳонда кўпроқ яхши нарсаларни кўрсатиш керак. Оддийгина дикторлар кийинишига қаранг (мен аёл дикторларни назарда тутяпман). Улар ҳақиқий ўзбек қизларига ўхшаб атлас кўйлакда, сочларини майда ўриб, дўппи кийиб чиқишса, бинойидек иш бўларди.

Ҳозирги чиқишлари ўзларига чиройли кўриниши мумкин-у, лекин биз — томошабинларнинг энсасини қотирмоқда. Наврўз байрами куни намойиш қилинган телемарофондаги телефончи қизларнинг кийинишлари бизларни жуда қувонтирди.

Баъзи хонанда ва рақкосаларга ҳам айтадиган аччиқ таънамиз бор. Уларнинг сочи кўпол, албастиникидек сочилиб ётади. Наҳотки ижро қилинаётган қўшиқнинг миллийлиги, моҳияти ва мазмунига қараб пардозлаш мумкин эмас. Баъзи рақкосаларимизнинг калта сочига улама тақиб, «Муножот», «Тановар» ёки бошқа ўзбек мусиқа ва қўшиқларига рақсга тушишлари ҳам ғашга тегади. Бу ҳам етмагандек, ҳалиги «узун сочи»ни муқом билан оҳиста силайди. Бу нарса томошабинга ҳеч қандай эстетик завқ бермайди. Айниқса, ҳар куни хонадонимиз «меҳмони» бўладиган дикторлар бу нарсага жиддий эътибор беришлари зарур. Чунки ўсиб келаётган ёш қизлар улардан андоза олишади.

Дурдибой ХУДОЙШУКУРОВ,
ўқитувчи, Тўрткўл ноҳияси.

ОРОЛНИ АСРАБ ҚОЛИШ МУМКИНМИ?

Волга, Севан, Байкал, Орол... Яна қайси ҳаёт манбаи эртага заҳарланган ва қуриган сув ҳавзасига айланади? Москвада, СССР Ёзувчилар уюшмасида 14 июнь куни бўлиб ўтган журналистлар билан учрашувда Орол денгизини ва шу денгизга қуйиладиган дарёларни сақлаб қолиш тўғрисида гап борди.

Айни адиблар биринчи бўлиб жамоатчилик ва давлат арбоблари эътиборини мамлакатдаги фалокатли экология вазиятига қаратиб бонг урган эдилар. Бу гал ҳам ёзувчилар, улар билан биргаликда олимлар, СССР халқ депутатлари Орол муаммолари ҳақида куйиниб гапирдилар. Ҳар бир кишининг Оролни сақлаб қолишга доир ўз режаси бор.

Масалан, СССР Олий Шўроси экология ва табиат ресурсларидан оқилона фойдаланиш масалалари қўмитасининг раиси Қ. С. Салиқов аввало Орол атрофидаги одамларнинг ҳаётини қутқариб қолиш керак деб ҳисоблайди. Регионда одамларни тиббий кўрикдан ўтказиш аҳолининг 73 фоизи жиддий касал эканлигини кўрсатди. Бунинг сабаби далалар, пахтазорлар заҳарли химикатлар ва пестицидлар билан заҳарланганлигидир. Бу заҳарли моддалар ер ости сувлари билан дарёларга тушмоқда, дарёлардан эса Оролга келмоқда. Бинобарин тозалаш иншоотларини қуриш, сувни зарарли моддалардан самарали тозалаш керак.

СССР халқ депутати академик А. Л. Яншин Орол денгизи регионда сувдан пала-партиш фойдаланиш натижасида қуриб кетмоқда, деб ҳисоблайди. Жумҳуриятдаги кўпгина вилоятлар далаларни суғоришнинг энг мақбул усулини қўлланиш ҳисобига Амударё ва Сирдарёнинг кўп сувини Орол денгизи учун қолдиришлари мумкин.

Таниқли публицист В. И. Селюнин муаммо хусусида ўз фикрини айтди. Ўрта Осиё регионида осойишталик ва тинчлик бўлмас экан, дейди у, миллатлараро низолар ҳал этилмас экан, мамлакатга қанча пахта етказиб беришни деҳқоннинг ўзи ҳал қилмас экан, — Орол муаммоси ҳал қилинмай қолаверади.

Учрашув қатнашчилари денгизни қутқариб қолиш лойиҳалари билан танишиб бундай хулосага келдилар: бу лойиҳаларни амалга ошириш учун жумҳуриятлараро мустақил комиссия зарур, барча жумҳуриятлардан сайланган қўлида ҳокимият бўлган СССР халқ депутатлари назорати зарур —чунки фалокат ҳамма учун умумийдир. Аммо энг муҳими — далаларда заҳарли моддалардан фойдаланишни қонун билан тақиқлаб қўйиш зарур.

Ҳа, Орол муаммосини ҳамма бир бўлиб ҳал қилиши лозим. Лекин олимларнинг кўп йиллик тадқиқотлари, СССР халқ депутатларининг ҳавотирликлари, ёзувчиларнинг куч-ғайратлари беҳуда кетмаяпти. СССР Олий Шўросининг сентябрь ойида иш бошлайдиган тўртинчи сессияси кун тартибига Орол масаласини киритиш кўзда тутилмоқда.

Е. ШПИКАЛОВА,
ТАСС мухбири.

Болалигида яхши тарбия кўрган одам улғайганда қоқилмайди, фақат эзгу ишларни излайди. Бу йил болалар боғчаси тарбиячиси ва ўрта мактаб бошланғич синф ўқитувчиси гувоҳномасини қўлга киритиш арафасида турган Ал-Хоразмий номли Урганч педагогика билим юртининг 700 нафар битирувчиси ҳаёт ҳақиқатига айланган бу сўзларни устозларидан кўп бор эшитишган.

Кундузги ва сиртқи бўлимлари бўлган илм масканида жами икки минг талаба таҳсил олмоқда. Улар асосан Хоразм вилоятидан, шунингдек Қорақалпоғистон мухтор жумҳуриятидан ва қўшни Туркманистон ССРдан келиб ўқиётган толиблар ҳам анчагина.

Суратда: билим юрти директори, СССР маорифи аълочиси Зарип Қўчқоров ўқитувчилар билан таълим-тарбия ишлари юзасидан суҳбат ўтказаётир.

Қ. ОТАЕВ (ЎзТАГ) суратга олган.

ИСТИҚБОЛЛИ УЧРАШУВ

Кеча Ўзбекистон Олий Шўросида ВЛКСМ Марказий Қўмитаси таклифи билан Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган сиёсий алмашувлар бўйича Австралия қўмитаси делегацияси қабул қилинди.

— Учрашувдан мақсад — жумҳуриятингиздаги ҳозирги вазият тўғрисида тасаввурга эга бўлиш эди, — дейди қўмита бош котиби, парламент аъзоси Майкл Лавач. — Суҳбатдан тўла қониқиш ҳосил қилдик. Австралия ва Ўзбекистон иқлими, шароити жуда ўхшаш экан. Буларнинг ҳаммаси келажакда ҳамкорликни йўлга қўйиш мақсадга мувофиқ, деган фикрни тасдиқлайди.

— Ҳозир бирор натижа ҳақида гапириш мумкинми?

— Ҳозирча ўз фикрларимни айтишим мумкин. Бироқ ҳукуматимиз номидан бирон нарса дейишим қийин. Бу ерда бўлган гапларни ҳукуматимизга, албатта, етказаман. Савдо, қишлоқ хўжалиги соҳаларидаги ҳамкорликдан ташқари Ўзбекистон парламенти ёш аъзоларини бизга бориб малака оширишларини йўлга қўйиб, сиёсий механизмини янгилаш муаммоларини ҳал қилишда ҳам ёрдам беришга тайёрмиз. Умид қиламизки, бу сўнгги мулоқот бўлиб қолмайди.

— Ҳозирги учрашув яхши нишона ва келажакда катта аҳамиятга эга бўлиши мумкин, — дейди Ўзбекистон ССР Олий Шўроси ёшлар масалалари бўйича комиссия раиси, жумҳурият халқ депутати Алишер Аъзамхўжаев. — Кўп масалалар юзасидан умумий нуқталарни топдик. Ўйлаймизки, учрашув келажакдаги ҳамкорлигимиз дебочаси бўлади.

Қабулда Ўзбекистон Ёшлар ташкилотлари қўмитасининг раиси Акмал Саидов иштирок этди.

Австралиялик меҳмонлар бугун Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасида қабулда бўладилар ва кечқурун Москвага учиб кетадилар.

Ўзбекистон ССР Олий Шўроси иккинчи сессиясига

ЎЗБЕКИСТОН ССРда ЁШЛАР СИЁСАТИНИНГ БИРИНЧИ НАВБАТДАГИ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистоннинг истиқболи эндигина мустақил турмушга қадам қўйган авлодлар билан тўғридан-тўғри боғлангандир. Жумҳурият аҳолисининг ҳар уч нафардан бири — 14-30 ёшда бўлган йигит-қиздир. Шу билан бир вақтда ҳозирги пайтда айни ёшлар жамият тараққиётининг муаммолари ва зиддиятларидан энг кўп даражада жабр кўрмоқдалар, ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий жиҳатдан ғоятда камситилган.

Сўнгги вақтда жумҳурият Президенти, Олий Шўро, ҳукумат йигит-қизларнинг турмуш даражасини оширишга уларни мустақил меҳнат ва ижтимоий-сиёсий турмушга тайёрлашни яхшилашга қаратилган бир қатор тадбирларни амалга оширишга муваффақ бўлдилар. Бироқ, кўпгина ўткир муаммолар ҳали ҳал этилгани йўқ. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасини жумҳуриятда қайта қуриш суръатлари қониқарсиз даражада бораётганлиги натижасида ёшларнинг социализм ғояларидан бегоналашиши, уларнинг оммавий тартибсизликларда, миллатлараро низоларда, яширин иқтисодиётда ва уюшган жиноятчиликда қатнашаётганлиги, «норасмий» ижтимоий-сиёсий фаоллиги жиддий ташвишлантиради.

Халқ хўжалиги комплекси ривожланишидаги қийинчиликлар, жумҳуриятда таълим системасининг мукаммаллашмаганлиги қарийб 1 миллион йигит-қизнинг меҳнат қилиш, ўз ҳуқуқини тўла миқёсда рўёбга чиқариш имкониятидан маҳрум қилишга олиб келди. Ўзбекистонда йигит-қизнинг ўртача меҳнат ҳақи 70 — 120 сўмни ташкил этади. Ёш оилаларнинг кўпчилик қисми даромадлари яшаш минимумидан паст. Ёш авлод учун шахсий уй-жой, ер участкаси олиш, мактабгача муассасалар билан таъминлаш муаммолари фавқулодда ўткир бўлиб қолмоқда. Жумҳуриятдаги экологик, санитария-эпидемиологик муҳит ёшлар катта қисмининг саломатлигини издан чиқарган, тиббий хизмат кўрсатиш, оммавий жисмоний-тарбия ва спортни ривожлантириш даражаси паст. Ижтимоий-маданий соҳадаги қолоқлик ёшларнинг маънавий ривожланишида миллий маданиятнинг барча бойликларидан, унинг анъаналаридан узилиб қолишига олиб келди.

Шу муносабат билан, умумхалқ манфаатлари ва ёш фуқароларнинг манфаатларидан келиб чиқиб, Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси яхлит ёшлар сиёсатини ишлаб чиқиш ва рўёбга чиқаришни Ўзбекистон ССРда давлат ва ижтимоий фаолиятнинг устун йўналиши деб ҳисоблайди. Унинг асосий мақсади — ёш авлоднинг ижтимоий оёққа туриб олиши ва ижодий имкониятларини рўёбга чиқариш учун иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий ва ташкилий шарт-шароитлар ҳамда кафолатлар яратишдан иборатдир.

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси Ўзбекистон ССР Олий Шўросининг ёшлар ишлари бўйича Комиссияси билан биргаликда 1990 йилнинг июль-ноябрь мобайнида Ўзбекистон ССРнинг «Ўзбекистон ССРда давлат ёшлар сиёсати тўғрисида»ги Қонуни лойиҳасини тайёрлашга ва уни Ўзбекистон ЛКЁИ XXIV съезди муҳокамасига киритишга тайёр. Ана шундан кейин Қонун лойиҳаси жумҳурият матбуотида эълон қилиниши, ва тушган фикр-мулоҳазалар ҳамда таклифларни ҳисобга олгандан кейин 1991 йил ўртасида биринчи ўқиш учун Ўзбекистон ССР Олий Шўроси сессиясига киритиш мумкин. Шу билан бирга жумҳурият ҳукуматининг «Ўзбекистон ССРда давлат ёшлар сиёсати тўғрисида»ги маърузасини эшитиш мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Дастлабки амалий қадамлар сифатида ғоят яқин вақт ичида Ўзбекистон ССР Олий Шўросининг ёшлар ишлари бўйича Комиссияси ва Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси раҳбарлиги остида «Ёшларнинг ижтимоий хизмати» жумҳурият ҳаракатномасини ишлаб чиқиш ҳамда рўёбга чиқаришни бошлаш зарур, деб ҳисоблаймиз. Ёшлар фан-техника ижодкорлиги системасини ривожлантириш, ёшлар уй-жой комплекслари, меҳнат бирлашмалари ҳаракатлари тажрибасидан фойдаланиб, жумҳурият комсомол ташкилоти ўз зиммасига ана шундай давлат ижтимоий хизматни халқ депутатлари ноҳия, шаҳар Шўроларининг ижроия қўмиталари ҳузурида ташкил этиш, унинг тармоқларини ўз ёшлар хўжалик ҳисобидаги бирлашмалари ҳисобига кенгайтириш ташаббусини олишга тайёр.

Ноҳия, шаҳар ёшлар ижтимоий хизмати барча ресурсларни эътиборга олиб, ўсмирлар, ёшларнинг истиқомат жойларида мазмунли хордиқ чиқаришини ташкил этишга кўмаклашишни; у меҳнат ва ўқув жамоаларида ёшларни ҳуқуқий ҳимоялашни, касб-корни ўзи танлаб олишини, ёшларни ишга жойлаштиришни; уларни ижтимоий фойдали кўнгилли меҳнатга жалб этишни; ёшларнинг жамоа ва якка тартибдаги иқтисодий ташаббускорлигини ривожлантиришни; ёшлар, ёш оилаларнинг болалар ҳамда ўсмирларни тарбиялашда куч-ғайратларини бирлаштиришга; ёшлар муҳитида қонунга зид хатти-ҳаракатларнинг, ножўя қилиқларининг олдини олишга; ёш истеъдодларни аниқлаш ва қўллаб-қувватлашга ёрдамлашишни ўз зиммасига олади.

Жумҳурият Олий Шўроси, ҳукумати қўллаб-қувватлаган, тегишли фармойиш ҳужжатлар қабул қилинган тақдирда ёшларнинг ижтимоий хизматини тажриба тарзида шу йилнинг ўзидаёқ айрим шаҳарларда ва ноҳияларда жорий этишни бошлаш мумкин бўларди. Бу 1992—1993 йиллардаги истиқболда амалда ишлаб турган ёшлар ижтимоий хизматининг ҳудудий тузилиши асосида Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши ҳузурида ёшлар ишлари бўйича Давлат Қўмитасини тузиш имкониятини берган бўларди.

Ёшларни ижтимоий ҳимоя қилишнинг муҳим шарти ёшларнинг иқтисодий мустақиллигини, ёшлар корхонасини давлат қўллаб-қувватлаши деб ҳисоблаймиз. Ҳозирги пайтда жумҳуриятда қарийб 300 турли хил ёшлар маркази, бирлашмаси ишлаб турибди. Улар фақат 1989 йилда 30 миллион сўмдан зиёд иш бажариб, қўшимча равишда меҳнат фаолиятига, илмий-техника ижодкорликка, уй-жой қурилишига 20 минг йигит-қизни қўшимча жалб этдилар. Уларнинг фаолиятини қарз билан таъминлаш учун Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси ва Улуғбек жамғармаси ҳузурида ёшларнинг тижорат ҳамда инновацион банклари ташкил этилаяпти. Ёшлар иқтисодиётини ривожлантириш долзарб муаммоларни ҳал этишда фақат ёшларнинг ўз имкониятларидан самарали фойдаланиш имкониятини берибгина қолмай, балки бозор иқтисодиёти шароитида фаолият кўрсатишга қодир бўлган ёш кадрларни амалда тайёрлаш имкониятини ҳам берган бўлур эди. Жумҳуриятда «ёшлар корхонасининг», алоҳида мақомини қонунлаштиришни, улар фаолиятини давлат томонидан рағбатлантиришни, уларга маданий деҳқончилик хўжалиги ва кичик корхоналар яратиши учун ижарага ер массивлари, кам рентабеллик ишлаб чиқаришларни беришни таъминлашни таклиф қиламиз.

Йиллик режаларни, барча босқичларда XIII беш йиллик режаларини маромига етказиш пайтида уларда ёшларга ижтимоий ғамхўрлик қилиш масалаларини алоҳида бандларга ажратиб кўрсатишни, ёшлар ижтимоий хизматини яхлит маблағ билан таъминлаш назарда тутилиши мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. СССР Олий Шўросининг жамоат ташкилотлари корхоналарига солиқ солиш амалиётига янгича ёндашуви муносабати билан ёшлар хўжалик ҳисобидаги корхоналарнинг солиқ тушумларини яхлит ижтимоий ёшлар ҳаракатномаларини маблағ билан таъминлаш учун маҳаллий бюджетга ўтказишни таклиф этамиз.

Ёшлар ижтимоий хизмати ривожланиб борган сари ижтимоий ходимлар, ҳуқуқшунослар, иқтисодчи кадрларни махсус тайёрлашга эҳтиёж юзага келади. Ана шу мақсадда Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси ўзининг малака ошириш институти базасини бериб қўйишга тайёр, уни ёшларнинг ижтимоий-давлат институти этиб (ана шундай институт ҳозирдаёқ Москвада ташкил этилган ва уни ВЛКСМ Марказий Қўмитаси ҳамда СССР Давлат меҳнат қўмитаси маблағ билан таъминламоқда) қайта тузишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси ва Ўзбекистон ССР Олий Шўроси ёшлар ишлари бўйича Комиссиясининг узвий ҳамжиҳатлигига, парламент фаолияти давомида ёшларнинг танқидий фикр-мулоҳазалари, нуқтаи назарлари, ғоялари, ташаббуслари эътиборга олинишига, муҳим аҳамият бериб, Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси 1990 йилнинг ўзидаёқ:

— Ўзбекистон ССР Ёшлар ташкилотлари қўмитаси базасида маслаҳатлашув вазифаларига эга бўлган Ўзбекистон ССР Олий Шўроси ҳузурида Ёшлар Кенгаши тузишни таклиф этади.

Йигит-қизларни иш билан таъминлашни ошириш мақсадида Ўзбекистон ССРда иш билан бандлик тўғрисидаги қонунда ёшларга иш ўринлари берган корхоналарни ёш мутахассислар, ҳунар-техника билим юрти ва мактабларни битириб чиққанларга уларнинг дастлабки беш йиллик иши давомида меҳнат ресурси учун ҳақ тўлашни бекор қилиш билан иқтисодий рағбатлантиришни таркиби ёшлардан иборат бўлган корхоналарга имтиёзли солиқлар солишни назарда тутишни таклиф қиламиз. 1990—1991 ишсизлик бўйича нафақа тўлашни қўшган ҳолда ишсиз ёшларни давлат ҳимояси механизмларини жорий этиш зарур деб ҳисоблаймиз.

ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ.

ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ ШЎРОСИ II СЕССИЯСИГА КИРИТАЁТГАН ХАТИГА ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ ЁШЛАРНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ МУАММОЛАРИ БЎЛИМИ МУДИРИ А. АРАПОВНИНГ ШАРҲИ

Ёшлар ўзларининг ижтимоий муаммоларини ҳал этиш юзасидан амалий қадамлар қўйилишини кутишдан чарчадилар. Бунинг натижасида ёшлар ўртасида фақат комсомолнингина эмас, балки давлатнинг ҳам, жамиятнинг ҳам обрў-эътибори тушиб кетмоқда. Шунинг учун ҳам жумҳуриятимизда «қайноқ нуқталар» борган сайин кўпайиб бораяпти. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг сўнгги пленумларида ёшлар тақдирида давлатнинг иштирок этишини фаоллаштиришда комсомол сиёсий ташаббускорлик кўрсатишини қатъиян талаб этувчи овозлар борган сари баралла эшитилди. Ёшлар сиёсати масалалари юзасидан «Ёшлар сиёсати» муваққат ёшлар ижодий жамоаси, жумҳурият Компартияси Марказий Қўмитаси ва комсомол Марказий Қўмитаси ташаббускор гуруҳларининг ёш олимлар ва мутахассислар, норасмий ҳаракатларнинг фаоллари билан маслаҳатлашувлари натижасида йигит-қизларнинг ҳуқуқлари ҳамда манфаатларини ҳимоя қилишнинг биринчи навбатдаги давлат-ижтимоий тадбирларини жамлаш имкониятини берди.

Ўзбекистон ССР халқ депутатларига қаратилган Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг хатида комсомол ёшларга давлат «марҳамат кўрсатишини» сўрабгина қолмай, балки ижтимоий соҳада ёшлар ташаббусларини рўёбга чиқаришга давлат кафолатлари берилиши ҳам таклиф этилган. Жумҳурият комсомол ташкилоти бу ўринда сиртдан кузатувчи бўлиб туриш позициясини эгалламоқчи эмас, балки ёшлар сиёсати тадбирларини амалга оширишдаги барча босқичларда «енгил шимариб» ишга киришиш, ўз зиммасига масъулиятнинг катта қисмини олишга тайёр.

Бу ҳужжат навбатдаги «қоғоз» сифатида қабул қилинмайди, деб умид қиламиз. Комсомол қўл қовуштириб, кутиб ўтирганича йўқ. Жумҳурият давлат ҳаракатномасини ҳаракатга келтириш учун зудлик билан зарур бўлган ёшларнинг эҳтиёжларини қондиришга қаратилган яхлит комплекс ижтимоий-иқтисодий ташаббуслар ҳозирнинг ўзидаёқ Навоийда, Самарқандда, Наманганда, Тошкент вилоятининг Коммунистик ноҳиясида, Сирдарё вилоятининг Оқолтин ноҳиясида, Тошкент шаҳрининг Ленин ноҳиясида амалга оширилмоқда. Шунинг учун Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси Ўзбекистон ССР Олий Шўросига жумҳурият ёш авлодини ижтимоий ҳимоя қилишнинг дастлабки амалий қадамларини жадаллаштиришлари талаби билан мурожаат этаяпти.

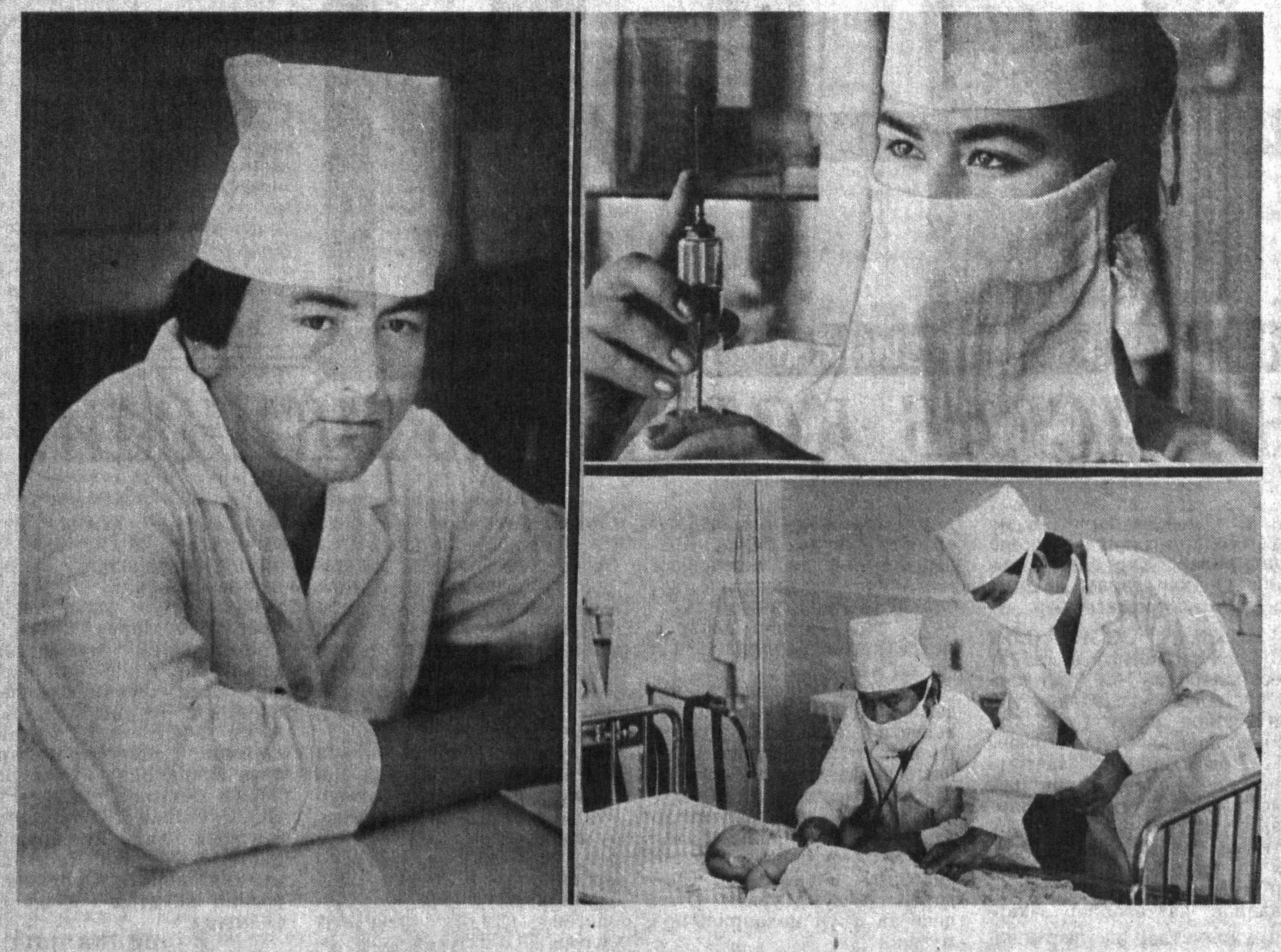
ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ИККИНЧИ СЕССИЯСИ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг иккинчи сессияси 1990 йил 18 июнь куни соат 10 да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари 17 июнь куни эрталаб соат 10 дан 19 гача Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида ва 18 июнь эрталаб соат 8 дан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети мажлислар зали фойесида рўйхатга олинадилар.

Эртага—Тиббиёт ходимлари куни

ҲАЁТ УЧУН КУРАШИБ...

Шу куни бўлим шифокорлари учун оғир кечди. Ёшгина аёл эрига аччиқ қилиб ўзига ўт қўйди. Шифокорлар бутун имконият, маҳоратларини ишга солиб, бемор ҳаётини сақлаб қолишди. Муроджон эгнидаги халатини ечар экан, навбатчига эртадабга қадар қилинадиган муолажаларни тайинлади. Энди кетаман деб турганда телефон жиринглади.

— Дўхтир, икки яшар болани олиб келишди. Аҳволи жуда оғир. Ота-онасининг гапига қараганда бир ярим соат олдин элениум таблеткасидан еб қўйган.

— Тушунарли, тезда олиб келишсин, — дея тез ёрдам навбатчисига жавоб қилди Муроджон, сўнг — тайёрланинг.

Боланинг ҳуши йўқ, беҳол, ўқчийди-ю, қайт қилолмайди. Томир уриши умуман билинмайди. Ошқозонни ювишга киришишди, сўнг сунъий нафас олдиришди.

Муроджон боланинг юрак уришини кузатар экан, ҳамширага қараб:

— Тезда катетерни уланг, кейин Фарғонадан геморбия бригадасини чақиринг, — деди.

Яна инсон ҳаёти учун кураш бошланди. Икки соат ўтгач, бригада етиб келди. Бемор қони заҳарли моддалардан тозаланди. Ярим кечага бориб бола кўзини очди...

— Ноҳиямизда кўп миқдорда ва асосан пахта етиштирилади, — дейди Фарғона вилояти Киров ноҳияси бирлашган касалхона реанимация бўлими мудири Муроджон Эшонқулов. — Оилаларимиз кўп болали, лекин аҳолининг оладиган даромади оилада киши бошига 8—10 сўмдан тўғри келади. Бунинг оқибатида кўпгина оилаларда иқтисодий аҳвол анча мушкул. Турмуш шароити ночор. Шунинг учун ҳам ноҳиядаги аёллар ва болалар ўртасида камқонлик, шамоллаш, болалардаги гипотрафия каби бир қанча касалликлар кўрсаткичи анча юқори.

— Ҳозирги кунда пахта далаларида заҳарли кимёвий дорилар ишлатишга чек қўйилган. Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси ҳукуматининг ғамхўрлиги туфайли камдаромадли хонадонлар аёлларга, икки ёшгача болаларга, бошланғич синф ёшдаги болалар учун бепул озиқ-овқатлар, витаминлар берила бошланди. Шундай бўлсада, назоратсиз қолган болаларнинг заҳарланиш оқибатида касалхонага тушиши ҳамон кўп учрамоқда. Кейинги уч ой ичида 2 ёшдан 4 ёшгача бўлган ўн норасида ота-онанинг эътиборсизлиги туфайли катталар дорисини еб қўйиб азоб чекишди...

Таассуфки ҳаётимизда нафақат ўзининг, ҳатто фарзандларининг соғлигига ҳам бепарво кишилар кўп учрайди, оқибатда гўдак ҳаёти учун бутун масъулият шифокор зиммасига тушади. Муроджон сингари шифокорлар учун эса ким бўлишидан қатъи назар ҳар бир бемор ўз яқинидай. Шу боис бутун меҳр-муҳаббатини аямай, унинг ҳаёти учун курашади. Шундай бўлгач, тиббиёт ходимларининг касб байрами арафасида инсон ҳаёти учун курашаётган барча шифокорларни чин қалбдан табриклаймиз, уларга доимо муваффақият ва омад ёр бўлсин.

Абдумажид ЭРГАШЕВ,
Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлиги жумҳурият саломатлик марказининг матбуот шўбаси ходими.

СУРАТЛАРДА: 1. Реанимация бўлими мудири М. Эшонқулов. 2. Ҳамшира Г. Нажмиддинова. 3. М. Эшонқулов ва шифокор А. Абдурасуловлар бемор аҳволини кўздан кечирмоқдалар.

Суратлар муаллифи З. ҲАЙДАРОВ.

Абитуриентлар, сизлар учун

ЁЗМА ИМТИҲОНГА ТАЙЁРМИСИЗ?

Бир неча йилдан бери жумҳуриятимизда олий мактабларга қабул қилишнинг энг мақбул тартиб ва усулларини танлаш ва ишлаб чиқиш борасида изланиш кетаётганлиги кўпчиликка аён. Фан соҳалари, ишлаб чиқариш тармоқларини ҳар жиҳатдан етук, салоҳиятли мутахассислар билан таъминлашдек муҳим ижтимоий зарурат шуни тақозо этмоқда. Тошкент Давлат дорилфунуни жамоаси зиммасига ҳам алоҳида масъулият юкланган. Илмий кенгашларда, маслаҳат йиғилишларида тўпланган тажрибалар, ўртага ташланган фикр-мулоҳазалар ўрганиб чиқилиб, синовлар сираси ва қабул тартибларига зарур ўзгартиришлар киритилмоқда.

Яқинда дорилфунун факультетларига кирувчилар учун белгиланган имтиҳонлар миқдори ва тартибига оид маълумотлар эълон қилинганидан хабарингиз бор. Унда айниқса, ижтимоий факультетларда амал қилиб келинган «Ўзбек тили ва адабиётидан иншо» ёзма ишнинг бошқа тури — диктант билан алмаштирилганлиги кўпчиликда қизиқиш уйғотди. Бу йил дорилфунуннинг фалсафа, психология, сиёсий иқтисод, социология, тарих, ҳуқуқшунослик, ўзбек филологияси, шарқ тиллари, роман-герман тиллари ихтисосликларига кирувчилар учун ўзбек тилидан диктант ёзиш белгиланди. Табиий факультетларда, хусусан физика, химия, биология, геология, гидрология, агрохимия, гидрогеология, геохимия, математика ихтисосликларига кирувчилар учун эса анъанавий ёзма иш — «Ўзбек тили ва адабиётидан иншо» қолдирилди.

Ижодкор ёшларни саралаб олиш асосий мақсад қилиб қўйилган журналистика факультетида ёзма ишнинг янги бир шакли — «ижодий иншо» ўтказиш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Бундай тартибдаги ўзгартиш ўзбек тили ва адабиётидан конкурсли ёзма имтиҳон топширувчи ихтисосликларга кираётган иқтидорли абитуриентларни иложи борича тўғри танлаб олишни кўзда тутади, албатта.

Имтиҳондан сўнг столлар, парталар тагида абитуриентлар қолдириб кетган даста-даста бир хил андозадаги бекитиқча «тайёрланма»лар ҳам шундан гувоҳлик беради. Яхши тайёрланган бу бекитиқ ёзувни хатосиз кўчира ола билган «азамат»нинг ошиғи олчи туриши, тўпланган баҳоси бошқаларникига нисбатан бир-икки даража (баллга) ортиқроқ бўлиб қолиши тажрибадан маълум.

Шунинг учун ҳам тажриба тарзида ўтказилмоқчи бўлган синовларнинг диктант, ижодий иншо шакллари ҳеч бўлмаганда, ўз она тилида саводли ёза олиш, ижодий фикрлай олиш кўникмаси шаклланган ёшларни саралаб олиш мақсадини кўзда тутади.

Бу йилги қабулда табиий фанлар ихтисосликларини танлаган толиби илмларнинг тайёргарлиги одатдагидай ўзбек тили ва адабиётидан синовдан ўтказилади ҳамда анъанавий иншо ёрдамида «қониқарли» ва «қониқарсиз» тарзда икки хил мезон билан баҳоланади. Бироқ шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, бу — сўнгги синов, конкурссиз имтиҳон бўлишига қарамай, у ўша абитуриент тақдирини белгиловчи охирги имтиҳон эканлиги ҳам эътиборга олиниши лозим. Чунки иншонинг «қониқарсиз» баҳоланиши абитуриентни конкурсда қатнашиш имкониятидан маҳрум қилади.

Маълумки, диктант ёзиш мактаб учун янгилик эмас. Бироқ юқори синфларда ёзма ишларнинг бу кўринишига кам эътибор берилиши маълум. Шундай экан, ўқувчи абитуриентни олий мактабга тайёрлаш, илгари олган билимларини қайта ёдга солиш, ҳосил қилган кўникмаларини ҳар жиҳатдан мустаҳкамлаш ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчилари зиммасига алоҳида масъулият юклайди.

Диктантнинг яхши ва юқори савияда ёзилиши мавжуд имло қоидаларини мукаммал ўзлаштириш билан боғлиқ. Бунинг учун Ўзбекистон ССР Олий Шўроси Президиуми Фармони билан тасдиқланган, амалда қўлланиб келаётган 72 параграфдан иборат «Ўзбек орфографиясининг асосий имло қоидалари» (1956 йил) ўрганиб чиқилиши зарур.

Шунингдек, ўрта мактаб учун чиқарилган дарсликларнинг орфография, пунктуацияга тааллуқли баҳоларини ҳамда ҳар бир грамматик қоиданинг амал қилиш ўринларини, у ёки бу ҳарф, қўшимча, сўз шакли, сўз бирикмаси, гап ва унинг турлари билан боғлиқ тўғри ёзиш қоидалари, тиниш белгиларини ишлатиш билан боғлиқ қоидалар қайта назардан ўтказилиб, ўрганиб чиқилса ёмон бўлмайди. Айниқса, ўзбек тилининг имло луғатларида берилган сўзларнинг ёзилишини, уларнинг имлосида иккиланадиган ўринларни яна бир бор аниқлаб олиш ва шуларга оид айрим машқларни бажариш яхши натижа беради. Чунончи, «х» ва «ҳ», «ў» ва «у», «қ» ва «к» товуш (ҳарф)ларини фарқлашга, ажратиб ва қўшиб ҳамда ярим қўшиб, яъни чизиқча — дефис билан ёзиладиган сўзларни чегаралашга, бош ҳарфларнинг ёзилишини, хусусан киши исмлари, айниқса тарихий шахс номлари, жой ёки ташкилот атамалари, бадиий асар қаҳрамонлари ва машҳур кишилар номларининг тўғри ёзилишини эслаб қолишга ҳаракат қилинг; сўроқ, ундов, вергул, тире, қўштирноқ, нуқтали вергул, икки нуқтанинг қўйилиши ўринларига эътибор беринг; дарсликнинг шу ҳақдаги назарий маълумотларини қанчалик ўзлаштириб олганлигингизни синаб кўришни унутманг.

Имтиҳонда сизга саналарнинг, рақамларнинг ёзилиши, тарихий воқеаларнинг имлосига оид билим ва малака ҳам асқотиб қолиши мумкин. Ўзбек тилидаги кўп вариантли қўшимчалар ва улар имлосини билиш; қўшма гап қисмларининг боғланишига, кириш сўзларнинг ёзувда ажратилишига доир кўникмага эга бўлиш фойдадан холи эмаслигини эсдан чиқарманг.

Диктант ўтказишда ва уни баҳолашда асосан Халқ таълими вазирлиги тасдиқлаган, ўрта мактабда қўлланиб келинаётган ўқув-методик кўрсатмалардаги тавсиялар асос қилиб олинади. Тавсия этиладиган матнлардаги сўзлар миқдори мактаб таълими анъанасига мувофиқ, 170 тадан 200 тагача боради. Диктант матнлари турли мавзуларга, турли нутқ услубларига оид бўлиши мумкин. Бинобарин, абитуриент учун унинг қайси ихтисосликка қадам қўйишидан қатъи назар, совет турмуш тарзи, Ўзбекистон ҳаёти, жумҳурият муаммолари, ўзбек халқи тарихи, ўзбек ёзувчилари, шоирлари, санъаткорлари ҳақида маълумотлар ҳам саводхонлик (имло) нуқтаи назаридан муҳим аҳамият касб этиши табиий бир ҳол. Сабаби, шу мазмундаги нутқ парчаларида қўлланадиган сўзлар ва уларнинг ҳарфий суратини эслаб қолиш имло хатлари миқдорига таъсир қилади.

Ўрта мактаб она тили ва адабиёт ўқитувчилари эса турли мазмунда диктант матнлари тузиб, уни ўтказиб, баҳолаб, ўқувчиларнинг кўпроқ имлоларга эътибор беришларини кўрсатиб, хатолар юзасидан ишлашни мунтазам йўлга қўйсалар, ўқувчи-абитуриентларда тўғри ёзиш кўникмасининг мустаҳкамланиб бориши шубҳасиз.

Журналистика ихтисосини танлаган абитуриентлар учун тавсия қилинадиган ижодий иншо анъанавий иншодан фарқ қилади. Аввало, ижодий иншо деб номланмиш ёзма ишнинг бу тури махсус савол-топшириқларга ёзма жавоб ёзишни тақозо этади ва алоҳида-алоҳида топшириқлар тавсия этилиши билан анъанавий иншодан фарқ қилади. Топшириқ шартлари эса ҳам ўзбек совет адабиётини, ҳам ўзбек классик адабиётини ҳамда ўзбек тилига оид назарий маълумотларни билишни тақозо этади. Ишни баҳолашда топшириқларнинг ижодий ёзилганлигига, баённинг силлиқлигига, ихчам ва маънодорлигига, ўзига хослигига, адабий-бадиий ёки назарий далилнинг тўғрилигига алоҳида аҳамият берилади.

Топшириқ шартлари ўрта мактаб программаси асосида белгиланади. Шундай экан, мактаб дарсликларининг ўқувчида ижодкорликни тарбиялашга қаратилган назарий ва амалий топшириқларини, айниқса, машқ шартларини ўрганиб, ишлаб чиқиш; сўз маъноси, сўз қўллаш, тасвирий ифода воситалари, ўзбек тилининг, нутқ услубларига оид баҳслари ўрганиб чиқилса, уларга доир машқ текстлари ишлаб борилса, мақсадга мувофиқ бўлади. Шу билан бирга, ёзма матннинг саводли ёзилганлигига — имловий ва тиниш белгиларини қўйиш билан боғлиқ хатоларига эътибор қилинади. Хатолар белгиланган меъёрдан ошиб кетса, иш ўта ижодий ёзилганлигига қарамай, ижобий баҳоланмайди.

Масаланинг мана шу жиҳатини ўзгачароқ талқин этиш ҳоллари ҳам учрайди. «Муҳими, ёзма ишнинг мустақил ижодий ёзилганлиги, саводхонлик иккинчи даражали нарса», деб ҳисобловчи ўртоқлар ҳам йўқ эмас. Афсуски, бундай нуқтаи назар оммавий ахборот воситалари орқали ҳам тарғиб қилинмоқда. Айниқса, баъзи ҳурматли адибларнинг, адабиётшунос ва танқидчиларнинг имло, эга, кесим, ўзак, қўшимчалар, умуман, грамматик қонуниятлар хусусидаги билимларга, демак, тил таълими асосларига беписандлик билан муносабатда бўлаётганларини тушуниш қийин.

Бу, бизнингча, она тилига, айниқса, унинг ёзма нутқ маданиятига лоқайд муносабатдан бошқа нарса эмас. Бундай беписандликни тарғиб қилиш эса умуммиллий маданият муаммосини ўз қаричи — мезони билан баҳолашдай бир гап.

Тўғри, абитуриентнинг (нафақат абитуриентнинг!) мустақил фикрлаши, ижодий услуби ҳисобга олиниши шарт, албатта. Аммо ёзув маданиятининг, зиёликнинг бамисоли саводхонликдан бошланишини унутмаслик керак. Саводсиз ёзилган ишни қандай қилиб ижодийлик мезони билан баҳолаш мумкин? Ижодкорликни саводсизлик учун берилган имтиёзларга айлантирмаслик даркор. Барча учун бир мезон бўлсин: ёзма иш саводли ёзилсин, мустақил ва ижодий бўлсин! Она тили қонуниятларини билган, уни қадрлаган ижодкоргина ҳақиқий ижодкор саналади. Етук ёзувчилар ўз фаолиятларида шунга риоя қилганлар. Дунёга эришиш учун ўзбек тилига ҳам, ўзбек адабиётига ҳам бир хилда масъулият билан муносабатда бўлишни қарор топтириш керак. Ҳозирча биз она тили фанига, тил таълими муаммоларига беписанд муносабатда бўлиш кайфиятидан бутунлай қутула олганимиз йўқ. Бу, айниқса, мактаб тажрибасида аниқ кўзга ташланиб қоляпти. Ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчилари асосий эътиборни адабиёт ўқитишга қаратиб, тил дарсларига иккинчи даражали бир иш деб қарашдек кўнгилсиз кайфиятдан халос бўлиш зарур. Бунинг учун она тили муаллимлари ўз тилини севиши, қадрлаши ва бу севги, ҳурматни ўз шогирдларига ҳам юқтира олиши керак бўлади. Бу умумий нутқ маданиятини юқори кўтаришнинг муҳим талабларидан бири бўлиб, муаллимлардан тил таълими учун зарур бўлган лисоний қонун-қоидаларни, лингвистик билимларни бир оз ҳафсала ва қунт билан ўрганишни талаб қилади. Бусиз тилга онгли муносабатни ҳам, саводхонлик ва ижодий — услубий малакани ҳам тарбиялаб бўлмайди.

Ҳа, олий ўқув юртлари қабул имтиҳонлари фақат абитуриентлар учунгина эмас, балки бу ўқувчиларнинг устозлари бўлмиш она тили ва адабиёт муаллимлари учун ҳам масъулиятли ва ҳаяжонли синов ҳисобланади. Ва шубҳа йўқки, яхши тайёргарликка, чуқур билим ва кўникмага эга бўлганларга бахт келтиради.

М. ЖУРАБОЕВА,
ТошДУ ўзбек тилшунослиги кафедраси доценти.

«Ёш ленинчи»га жавоб берадилар

Тўла нафақа оладиган бўлди

«Мен, Муборак Дўстмуротова III группа инвалидиман. Ўнг қўлимнинг кафти ва бармоқлари йўқ. Шунинг учун мен 26 сўм нафақа олар эдим. Яқинда оиламиз билан Самарқанд вилояти Советобод шаҳридан Яккабоғ ноҳиясидаги «Правда» жамоа хўжалигининг Олақарға қишлоғига кўчиб ўтдик. Бу ерда қишлоқда яшаганимиз учун нафақамнинг ярмини тўлашаяпти. Ҳозир мактабда ўқитувчилик қилаяпман. Ойлигим 300 сўмдан ошгани учун нафақа тўламай қўйишди».

Муборак Дўстмуротованинг шикоят хатини текшириб чора кўриш учун **халқ депутатлари Яккабоғ ноҳия Шўроси ижроқўмига** юборгандик. Яқинда **ноҳия ижроқўми раиси И. ФАИЗИЕВ** имзоси билан жавоб хати олдик.

«М. Дўстмуротова ноҳиядаги Пушкин номли ўрта мактабда ўқитувчи бўлиб ишлайди. Унга энг кам миқдорда 26 сўм нафақа тайинланган. Лекин у халқ таълими бўлимидан 1987-88-89 йилларда ўртача 200 — 250 сўм иш ҳақи олганлиги сабабли нафақа тўланмаган. Аҳолининг ижтимоий манфаатини яхшилаш мақсадида СССР Олий Шўросининг 1989 йил 1 августда қабул қилган қарорига асосан 1-2-3 группа ногиронлари ишлаб, қанча ойлик иш ҳақи олишидан қатъи-назар 1990 йил 1 январдан бошлаб тўлиқ ҳақ тўланади. Энди М. Дўстмуротовага қанча ойлик олишидан қатъи-назар, давлат томонидан берилаётган нафақа тўлиқ тўланади».

Орзу ушалди

«Ёшим 21 да. Вўз педагогика билим юртини битириб, тўққиз ойдан буён ўз мутахассислигим бўйича иш қидираяпман. Ноҳия халқ таълими бўлими мудири Маҳмуджон Расуловга иш сўраб кирган эдим, — **деб ёзади Қува шаҳрининг Беруний кўчасидаги 24-уйда яшовчи Раъно ТУРҒУНОВА**, — у «сизга ўхшаганларнинг кўпи ишсиз юрибди. Кутинг», — деди. Бизнинг ноҳияда кучлироқ танишинг бўлмаса ишга жойлашишинг қийин. Оилада 10 фарзандмиз. Фақат отамиз ишлайди. Оиламизнинг умиди сизлардан. Менинг ишга жойлашишимда ёрдам беришингизни сўрайман. Орзуим ўз ихтисослигим бўйича ишлаш».

Р. Турғунованинг шикоятини ўрганиш учун **Фарғона вилояти халқ таълими бошқармасига** юборгандик. Яқинда **вилоят халқ таълими бошқармасининг бошлиғи Т. ҚУРБОНОВ** имзоси билан жавоб хати олдик.

«Қува ноҳияси халқ таълими бўлимининг 37-буйруғи билан Раъно Турғунова 17-«Гулнора» болалар боғчасига методист-тарбиячи қилиб ишга жойлаштирилди».

ЦЕХ ИШГА ТУШДИ

⊙ МАРҲАМАТ ноҳиясидаги «Пахтакор» жамоа хўжалигида ишга туширилган янги консерва цехида энди олтмиш киши — асосан қишлоқ ёшлари меҳнат қилади.

Цех йилига икки миллион банка маҳсулот ишлаб чиқаришга мўлжалланган. Жамоа хўжалиги берган хом ашёдан ташқари бу ерда қишлоқ аҳолисининг шахсий томорқаларида етиштирилган сабзавот, мева, узум ҳам қайта ишланади.

Ноҳияда янги тармоқни ҳар томонлама ривожлантиришга ҳаракат қилишаяпти. Ўтган йилдан буён бу ердаги Свердлов номли жамоа хўжалигида консерва цехи ишлаб турибди, «Октябрь 50 йиллиги» номли жамоа хўжалигида эса сабзавот-мева омбори қурилмоқда. Омбор ёнида яна бир консерва цехи бунёд этилади.

(ЎзТАГ).

Қарор ва ижро

БОЛАЛАР РИЗҚИ ҚИЙИЛМАСИН

Ҳар бир киши ўзининг энг беғубор ва турли тафсилотларга бой бўлган ўқувчилик йилларини чуқур бир энтикиш, орзиқиш билан эслайди.

Ҳаммамиз ҳам мактабга борганмиз. Синф раҳбаримизнинг тарбиявий соатларда қилган ўгитларини қўлларимизни иягимизга тираб олиб, бор вужудимиз билан тинглаганмиз.

...Менинг икки онам бор
Иккиси ҳам меҳрибон,
Бири менга сут берган
Бири эса...

Биз у пайтлар бу шеърнинг маъносини унчалик тушунмасдик, албатта. Биримиз чала ёдлаб ёмон баҳо олсак, биримиз ифодали ўқиб бериб, «беш» баҳо олар эдик.

Энди биз шоирга қўшилиб «Бири эса ширин нон» дея олмаймиз. Агар шундай десак, феъл-атворида замон чархпалагига монанд ўзгариш юз берган шаккок ўқувчи тап тортмасдан «чучварани хом санабсиз», дейиши турган гап.

Қандайдир маънода бу эътирозларда жон бор. Мамлакат бошига тушган иқтисодий таназзул болаларни ҳам четлаб ўтмади. Баландпарвоз шиорлар ва чақириқлар остига яширинган камчилик-нуқсонларни тузатишга эса, на вақт топа олдик, на сармоя.

Йиллар давомида ботган ботқоғимиз бир забт билан чиқиб кетишимиз мумкин эмаслигини, хомхаёл фикрлар билан ўзимизни-ўзимиз алдамаслигимиз лозимлигини, чамаси, (бу ҳам бизнинг бахтимиз) бизнинг жумҳурият раҳбарлари биринчилардан бўлиб англашди. 6 ёшдан 12 ёшгача бўлган мактаб ўқувчиларини текин овқатлантириш тўғрисида қабул қилинган қарор айни муддао бўлди. Ҳа, деган туяга мадор. Арзимас маошидан фарзандига тийин ажрата оладиган ота-оналар бор; афсуски, бунга қурби етмайдиган ота-оналар ҳам талай. Беш қўл баравар эмас. Шу маънода бу қарорни бажариш, агар таъбир жоиз бўлса, чўллаб турган гулларни суғоришдек савобли ишга айланди.

Рўзнома ва жаридаларда чоп этилган хабарлар қатор жойларда катта хурсандчилик билан кутиб олинганидан далолат берди. Лекин, таассуфки, тадбирни тўла-тўкис бажаришга ҳамма мактабларда ҳам етарли имкониятлар йўқлиги тез орада сезилиб қолди. Ташвишли миш-мишлар пайдо бўлди.

Яқинда Тошкент вилоятининг бир неча мактабларида бўлиб, бунга ўзимиз ҳам ишонч ҳосил қилдик.

Гапни Калинин ноҳиясидаги Акмал Икромов номли 45-ўрта мактабдан бошлай қолайлик. Нега десангиз бу ерда кўрганларимиз қолган мактаблар учун андоза ролини ўтайди.

— Мактабда 1124 ўқувчи таълим олади. Шулардан 453 нафари мактаб ошхонасида текин овқатланиш ҳуқуқига эга, — дея фахрланиб гапирди ошхона ошпази А. Тўрабеков.

Биз мактабга айни тушлик пайтида кириб борган эдик. Залда 1-3 синф ўқувчилари сири кўчиб кетган тунука товоқлардаги гўштсиз маставани аллақачон ичиб бўлиб, чой кутиб ўтиришарди.

— Исминг нима? — сўраймиз стаканни ўйнаб ўтирган ширингина боладан.

— Ботир.

Ботир очиққина экан. Бола эмасми, тўғрисини гапирди. Овқатга тўймаганидан тортиб, ўртоғининг стакани қайноқ чойдан дарз кетиб, синиб қолганигача айтди.

Шу пайт қаердандир бир аёл пайдо бўлди. Билсак, Ботирнинг синф раҳбари экан. Боладаги дадиллик бир пасда йўқолди-қўйди. Энди у овқатнинг мазаси хусусидаги саволимизга эшитилар-эшитилмас қилиб, зўрға «яхши» дея олди, холос.

Қаранг, ўқувчиларни текин овқатлантираяпмиз, деб фахрланган А. Тўрабековдан овқатга гўшт солинмагани сабабини сўрасак, минг турли баҳонани олдимизга «дастурхон» қилиб, ёзиб ташлади. Унинг далил-исботларидаги мантиқсизлик баттар шубҳамизни оширди. Мантиқ истаб, пича қоғоз титишимизга тўғри келди. Ҳадемай олдимизга «дастурхон» эмас, похол тўшамоқчи бўлганликлари ойдинлашди, 17 апрелда келтирилган 107 килограмм гўшт аслида 65 килограмм бўлиб чиқди. Табиий равишда савол туғилди: Қолган 42 килограмм гўшт қаёққа кетди?! Эмишки, А. Тўрабеков 8 апрелда 42 килограмм гўштни қарзга олган ва бунинг эвазига 17 апрелда 993-ҳужжат билан ўша қарзларини тўлаб келган. Бунга ким ишонади? Ўзидан бошқа ва бу гапларга жуда ишонишни истаган кишиларгина жавобдан қаноат ҳосил қилишлари мумкин. Биз эса жавобдан қониқмадик. Шубҳа йўқки, гўштсиз овқат еб ўтирган ўқувчилар ҳам. Агар ошпаз баҳоналар билан атрофимизга ўргимчак уя қуришга уриниш ўрнига музхоналар ишламаётгани учун, гўштни сотиб юборишга мажбур бўлдик, деса, бизнингча тўғрироқ бўларди.

Биз иссиқ ўлкада яшаймиз. Шунинг учун тез уриниб қоладиган маҳсулотларни бир муддат бўлсин, музхонасиз сақлаш мушкул. Ваҳоланки, биз ташриф этган 8-мактабда ҳам музхона ишламайди — электр танқислиги бунга имкон бермайди. Натижада... 122 килограмм колбаса уриниб қолди. Электр плиталар ишламаётганлиги туфайли ўқувчилар иссиқ овқатсиз қолишди.

Устига-устак ноҳиядаги мактабларда ичимлик (тоза) сув танқислиги мавжуд. Биз масалан, 45-мактабда кўрган воқеани айтсак, ишончимиз комилки, тепа сочингиз тикка бўлиб кетади. Сув танқислиги баҳонасида ликопчалар ювилмасдан, омонатгина артилиб, унга қайтадан овқат сузиб, болаларга берилаётганига нима дейсиз. Сиз ўз фарзандингизга шуни раво кўрармидингиз? Мактаб ошхонасида нонушта қилаётган болаларга эса, шундай «хизмат» кўрсатиляпти. Даҳшат!

Ҳа, ошпазлар ҳижолатда қолишди. Мақтангулик иш қилолмагач, ниманиям кўрсатишсин. Бирови олган гўштини қозонга сололмаган бўлса, бирови болаларни ичакбуруғи қилаёзган бўлса, яна бирови... Орджоникидзе ноҳиясидаги Ленин номли 1-мактаб ошхонасида эса ахлатга аралашган нонларни (!) йиғиштириб улгурмаганларига хижолат тортишди.

Яна бир гап. Қайси ошхонада бўлмайлик, тўрга осиб қўйилган таомномада номиёқ иштаҳа қўзғатадиган рўйхат билан амалда ўқувчиларга тақдим этилаётган овқатлар ўртасидаги осмон билан ерча бўлган фарқ эътиборимизни тортди. Рост-да, ё рўйхатга риоя этиш, ёки бўлмаса, уни эсдалик учун юқори — мутасадди ташкилотлар ғаладонига яшириш керак. Йўқса, мана бунақа тушунмовчиликлар тугамайди.

Охирги умидимиз Калинин ноҳияси овқатланиш корхонаси директори Тўхтамурод Зуфаровдан эди. У билан суҳбат кўнглимизни кўтаради, деб ўйлагандик. Афсуски, ҳеч қандай янгилик эшитмадик. Эшитганимиз ўша эски латифа — электр қувватининг танқислиги бўлди.

Маълумотларда айтилишича Тошкент вилоятида 816 та, жумҳуриятимизда эса 9116 та мактаб бор. Энди бир тасаввур қилинг. Уларнинг қанчасида аҳвол биз юқорида кўрганчалик даражада. Инкор этмаймиз: яхшилари, кўриб кўз қувонадиганлари бор. Лекин афсуски, кўпчилик мактабларда аҳвол кўнгилдагидек эмас. Бу аслида, жумҳурият ҳукумати чиқариб қўйган яхши қарорнинг обрўсизланишига сабаб бўлмайдими? Қадриятларимизни ва унга хизмат қиладиган эзгу саъй-ҳаракатларни қўллаб-қувватлашни, асраб-авайлашни қачон ўрганамиз.

Саволларимиз жавобсиз қолмайди, деган умиддамиз. Ҳар ҳолда Тошкент вилояти матлубот жамияти умумий овқатланиш бошқармаси ҳамда вилоят халқ таълими бошқармаси мутасаддиларининг бу масалада кўпчиликка айтадиган гаплари бўлса керак.

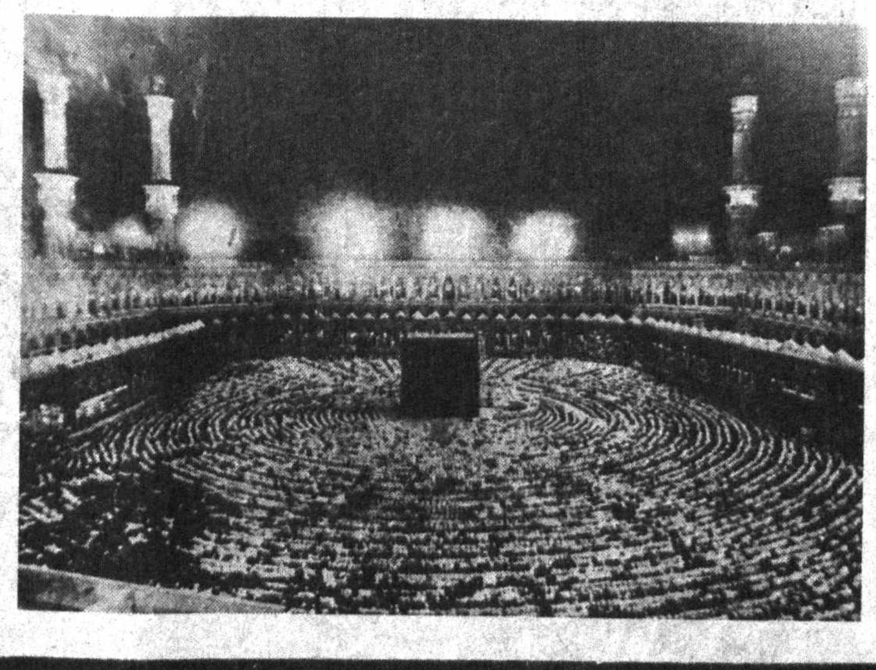
Мана, вақтнинг ўтишини қаранг. Болалар ёзги таътилга ҳам чиқиб кетишди. Келинг, энди ҳар турли баҳона-ю, найрангларни бир четга қўяйликда, чинакамига амалий ишга ўтайлик. Уч ойлик таътил бекорчилик ойига айланмасин. Вақтни қўлдан бой бермасдан, камчиликларни тузатишга киришайлик. Келаси Янги ўқув йилида болаларни шоир айтганидек, «ширин нон»лар билан кутиб олайлик.

Ғ. САТТОРОВ,
Тошкент вилояти комсомол қўмитасининг йўриқчиси.
Г. МИРЗАЕВА,
ТошДУ талабаси.

Яна бир неча кундан сўнг жумҳурият Президентининг Фармонига кўра, Тошкент учиш майдонидан кўтарилган «ИЛ-86» ва «ИЛ-62» тайёралари диёримиз тарихида биринчи маротаба 500 нафар зиёратчи биродарларимизни Сафари Муборакка элтади. Шу тариқа Саудия Арабистонидаги Жидда ва Тошкент ўртасида ҳаво кўпригига асос солинади. Шояди, бугунги қайта қуриш шарофати, ошкоралик туфайли Жидда ва Тошкент ўртасида тайёраларнинг доимий қатнови йўлга қўйилса. Шояди, маданий ва дўстлик алоқаларимиз шу тариқа ривож топса.

Хуллас, Сафари Муборак шарофатидан умидларимиз катта. Мухбиримизнинг Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси ҳайъатининг раиси, бу йилги Ҳаж сафарининг раҳбари Муфтий Муҳаммадсодиқ МУҲАММАД ЮСУФ ҳазратлари билан шу хусусда қилган суҳбатини эътиборингизга ҳавола этамиз.

САФАРИ МУБОРАК

— Муҳтарам Муфтий ҳазратлари, Сиз билан Оллоҳ тарафидан улуғ қилиб яратилган бир ой арафасида суҳбатлашаяпмиз. Маълумингизким, июнь ойининг 24-куни Ислом оламида ҳижрий йил ҳисоби билан Зулҳижжа ойлари бошланади.

— Иншоолло!

— Улуғ ой дейишимнинг маъноси шу ойда Исломдаги фарзлардан бири Ҳаж ибодатини адо этишлик белгиланган. Дастлаб ана шу ибодатнинг фарз бўлганлиги хусусида тўхталсак.

— Бисмиллоҳир Роҳманир Роҳим. Алҳамду лиллоҳиллази ҳазона лиҳазо, вамо кунно линаҳтадиялавло ан ҳазонолло. Вассалоту вассалому ало хайри халқиҳи Муҳаммад ибни Абдулло. Аввалам бор сиз ва бизни, 18 минг оламни яратган парвардигоримизга беадат шукрлар бўлсинким, шундай кунларни бошимизга соябон қилганлиги учун.

— Албатта Ҳаж—Исломдаги беш рукндан биридир. Бу ибодатнинг тарихи улуғ пайғамбарларимиздан бири бўлган Иброҳим алайҳиссаломга бориб тақалади. Китобларда нақл қилинишича, ул зот ўз жуфтипоклари Биби Ҳожар ва фарзандлари Исмоил алайҳиссаломни Оллоҳнинг амри билан кимсасиз чўлда қолдириб кетганларидан сўнг, бир муддат ўтиб, қайтиб келадилар. Вояга етган фарзанди Исмоил алайҳиссалом кўмагида худонинг амрини адо этиб, Байтуллоҳ — Каъбани қурадилар. Сўнг Оллоҳ таоло ул зотга одамларни Ҳажга чақиришликка буйруқ беради. Ана шу кундан бошлаб Ҳаж инсонлар учун (имон келтирганлар учун) ибодат бўлди. Иброҳим ҳалилолло вафотларидан сўнг Ҳаж амалларига хурофот ва бидъатлар қўшилиб, тушунмовчиликлар юзага келди. Ислом дини Оллоҳ тарафидан нозил бўлгач, Оллоҳ ўзининг маҳбуб пайғамбари бўлмиш Расулоллоҳ (саллиоллоҳу алайҳи васаллам) туфайли бидъат ва хурофотларнинг барчасини инкор этиб, ҳақиқий Ҳаж ибодатини йўлга қўйди.

— «Ол-и-имрон» сурасининг 97-оятида шу ҳақда хабар қилиниб, шундай дейилган: «Одамлардан кимники йўлга имконияти бўлса, шундай кимсаларга Байтуллоҳни Ҳаж қилишни Оллоҳ таоло фарз қилди, кимки Ҳажни фарзлигини инкор қилса, зарари ўзидан бошқа ҳеч кимга бўлмас».

— Қуръони Каримдаги шу ва бошқа оятлар нозил бўлгач, пайғамбаримиз уни ўз саҳобаларига етказиш билан бирга, ўзлари ҳам бир қанча ҳадислар қолдирганлар. Мана улардан бири: «Оллоҳ сизларга Ҳаж ибодатини фарз қилди, шунинг учун сизлар Ҳаж қилингдар».

Ҳазрати Абу Ҳурайра (пайғамбаримизнинг энг суюкли саҳобаларидан бири) ривоят қиладиларки, у киши бир куни Расули Акрам саллиоллоҳу алайҳи васаламдан «Амалларнинг энг афзали қайсидур?» — деб сўрадилар. Пайғамбаримиз айтдилар: «Оллоҳга ва унинг пайғамбарларига имон келтириш». Яна сўралди. «Ундан кейингиси қайсидур?» Айтдилар: «Оллоҳ йўлида жиҳод қилиш». Шунда Абу Ҳурайра «Яна қайси?» деб савол бердилар. Пайғамбаримиз: «Сўнгра Ҳаж Мабрур» (яъни гуноҳ ишлар аралашмаган Ҳаж) деб жавоб қилдилар.

Ҳазрати Абу Ҳурайранинг иккинчи бир ривоятида таъкидланишича, Расулоллоҳ ўз саҳобаларига қарата шундай деганлар: «Кимки Ҳаж қилса ва Ҳаж асносида рафас (яъни жимо, ғийбат ва ғийбат ҳақидаги сўзлар) қилмаса ва гуноҳ ишлар қилмаса, онадан янги туғилгандек бегуноҳ бўлган ҳолида қайтади».

— Демак, Ҳаж барча учун фарздир!

— Шундайку-я, лекин Ҳажнинг фарз бўлиши учун бир қанча шартлар бор.

— Масалан!

— Масалан, олайлик ҳар бир мусулмон балоғатга етган, оқил, эркин ва йўлга қодир бўлсагина унинг учун Ҳаж фарз бўлади. Шунингдек, ўзи ва оиласи харажатидан ташқари бориб-келишга етадиган пули бўлиши ҳам шарт. Булардан ташқари Ҳажга борувчи ҳар бир одам агар ота-оналари ҳаёт бўлса, уларнинг ризолигини олиши лозим.

— Ҳажнинг тўлиқ фарз бўлишлиги учун Маккаи Мукаррама ва Мадинаи Мунавварадаги ибодатлар пайтида ҳам аҳкомлар бажарилса керак!

— Албатта. Ҳаж деганда фақатгина Маккаи Мукаррамага бориб келишлик тушунилмайди. Ҳаж қилмоқчи бўлган одам «мийқот» деб юритилувчи махсус бир чегарадан эҳром боғлайди. Яъни ўз устидаги уйидан кийиб чиққан кийимларини ечиб, оқ матодан тикилган махсус либосга ўралади. Ғусул қилиб ювиниб, Ҳажни ният қилади ва махсус дуони ўқиб Маккаи Мукаррамага қараб йўл олади. Масжидул Ҳарамга етиб боргач, ният қилиниб, Каъбани етти маротаба айланиб тавоф қилинади. Мақоми Иброҳимда икки ракат номоз ўқиб, дуо қилинади. (Мақоми Иброҳим — бу Каъба ёнидаги Иброҳим алайҳиссаломнинг ибодат қилган жойлари, изоҳ — Ш. М.). Шундан сўнг оби-замзамдан тўйиб ичилади ва Сафо тепалигига чиқиб ният қилиниб, Марва тепалигига қараб юрилади. Шу тахлит бу икки тепалик орасида етти маротаба бориб келинади.

Ийд-Қурбон номозидан бир кун олдин Мино номли жойга бориб, тунилади. Арафа куни қуёш чиққандан сўнг Арофат саҳроси томон йўлга чиқилади. Арофатда кун қиёмдан оққандан сўнг турмоқлик Ҳажнинг энг муҳим рукнидир. Қуёш ботгач, Арофатдан Муздалифага қайтилади ва ўша ерда ётиб қолинади. Эрталаб эса Минога қайтиб келиниб, махсус жойларда шайтонга тошлар отилади. (Чунки бу жойларда Исмоил алайҳиссалом ўз падари Иброҳим алайҳиссалом билан кетаётганда уни йўлдан қайтармоқчи бўлган шайтонга бир неча маротаба тош отган эдилар, изоҳ — Ш. М.).

— Тақсир, афсуски, қисқа суҳбат давомида бутун бир ибодат ҳақида батафсил тўхталишга имконият камроқ. Шундай бўлса-да, Сизга икки савол. Биринчиси: Ҳаж мавсумида миллионлаб кишиларнинг «лаббайка-лаббайка» деган овозлари эшитилиб турар экан. Улар кимнинг чақириғига жавоб қилишади! Иккинчи савол: Абдулло бин Аббос Разияллоҳу анҳу Ҳаж мавсумида пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломни Арофат майдонида қўл очиб, ожизона дуо қилганликларини бир неча маротаба кўрганлигини нақл қиладилар. Ҳозир ҳам ҳожилар ана шу суннатни бажо келтирадиларми!

— Биринчи саволга жавоб. Миллионлаб ҳожилар ўз раббилари бўлмиш Оллоҳга «лаббайка» деб жавоб қайтарадилар. Чунки ул зот барча нарсани кўргувчи ва эшитгувчидир. Шунга кўра, ҳожилар бу пайтда тамоман ўзларини тили ва дили билан Оллоҳга боғлайдилар. Ҳаж охиригача шу калимани баралла такрор қилиб юрадилар. Иккинчи саволга келсак, бу ниҳоятда ўринли. Чунки пайғамбаримизнинг одатларидан Ҳаж олдидан хабардор бўлиш фойдадан холи эмас. Арофат майдонида ҳозир ҳам ҳожилар иложи борича тўхтаб дуо қиладилар. Чунки Ҳаж мавсумида бир фурсат бўлса-да, тўхташликка имкон бўлмайди. Арофатда миллионлаб одамлар бир-бирига халал бермасликка ҳаракат қиладилар. Қўл, оёқ ёки гавда билан туртилиш асло мумкин эмас. Кишиларни бу пайтда ўта беозор бўлиши талаб қилинади. Чунки одамлар Оллоҳга тобора яқинлашаётган бўладилар. Оллоҳ эса беозор, нуқсонсиз ибодатни ёқтиради. Пайғамбаримизнинг дуоларига келсак, албатта, ул зот ўз саҳобалари билан ҳар йили Ҳаж қилганларида шундай дуо қилганлар: «Э, Оллоҳ, менинг кўзимни ва қулоғимни нурли қил ва мени ул бандаларингдан қилки, улар билан сен фаришталарингга назар қилурсан. Э, Оллоҳ, менинг кўксимни кенг қил ва ишимни осон қил. Э, Оллоҳ, сен менинг сўзимни эшитурсан ва турган еримни кўриб турурсан. Менинг ҳеч бир ишим сендан махфий эрмас. Мен оғир ҳолга қолган, муҳтож бандадурман. Сенга фарёд қилгувчи, паноҳингга ўзини олгувчи, алданган қулинг, мискин бандаинг каби сендан савол қилурман. Расво бир гуноҳкор қулинг каби ўзингга нола қилурман. Фақир ва қўрққан банда каби сенга дуо қилурманки, ул бандангни гардани сенга эгилгандир ва кўзлари сенинг қаҳрингдан ёшлангандир. Бурни эса иззатинг учун ерга суркалибдур. Э, Оллоҳ, менинг бу талабимдан маҳрум қилма ва менга ўзинг меҳрибону мунис бўлгил».

— Жумҳуриятимиз Президенти Фармонига кўра, бу йил 500 нафар юртдошимиз ҳожи бўлиб қайтишади. Ўтган йили улар бор-йўғи икки киши эди. Бу қулайликка қавмларингиз қандай қарашмоқда?

— Қилинаётган ҳар бир иш Оллоҳнинг иродаси ва инояти билан бўлаяпти. Биз эса аввало яратган парвардигоримизга ҳамду санолар айтган ҳолда бу кунинг шукронасини келтиришимиз лозим.

Рўзномангиз орқали ушбу имкониятдан фойдаланиб, бу пайтгача иккинчи бир дунё ҳисобланиб келинган диндорларнинг ҳақли талаб ва истакларини ҳал этишда чин эътиқод билан дадиллик кўрсатаётган жумҳуриятимиз Президенти И. А. Каримовга қавмларимиз номидан ташаккурлар изҳор қиламиз ва ҳақларига доимо дуодамиз. Оллоҳ бундай дадил қадамлар соҳибини ўз марҳаматидан бегона қилмайди. Бу фармон биргина диндорлар фойдасигагина эмас, балки барча халқимиз фойдасига, қолаверса, Ўрта Осиёнинг жаҳон миқёсидаги обрўсига тегишлидир. Чунки шу пайтгача Ўрта Осиёда Ислом чекланган дегувчи ғарблик кимсалар учун ҳам Ўрта Осиёда Ислом нури барқарор эканлигини кўрсатди.

Агар ёдингизда бўлса, Ҳажга кенг йўл очиш режаси СССР халқ ноиблигига сайланиш арафасидаги ўз ноиблик дастуримда бор эди. Шунга кўра дастлаб ҳурматли И. А. Каримовга мурожаат қилдим. СССР халқ ноибларининг иккинчи Қурултойида эса Бош котиб М. С. Горбачев билан учрашиб, қавмларимиз талабини у кишига етказдим. Уч кундан сўнг, танаффус пайтида Михаил Сергеевич мени ёнига чақириб, «Ҳурматли Муфтий, менга берган қоғозларингизни диққат билан ўқиб чиқиб, имзо чекдим. Ҳаммаси яхши бўлади. Ҳаракатингизни қилаверинг»— дедилар.

Курултой тугагач, эртаси куни СССР Олий Шўросининг Раиси ўртоқ А. И. Лукьянов билан учрашдим. Ушбу учрашувда СССР халқ ноиби В. П. Золотухин ҳам қатнашди. Учрашувдан бош мақсад Афғонистонда асир тушган асқар йигитларимиз тақдиридаги масала бўлган бўлса-да, бир соатдан кўпроқ давом этган суҳбат чоғида Ўрта Осиё мусулмонларининг ҳақли талаблари ҳам бир неча бор ўртага ташланди. Ҳажга алоҳида тўхталдик. Суҳбат сўнггида Лукьянов: «Сиз ниҳоятда қийин масалани кўтараяпсиз. Яхшиси ноиблик сўрови ёзинг, мен комиссия тузиб ишлаб чиқишга ҳаракат қиламан», — деди. Ноиблик сўровини ҳам ёздим. Шундан сўнг ҳамма иш силлиқ кўчгандир, дерсиз. Афсуски, халқ нолиётган бюрократия яна бир бор йўлимиздаги асосий тўсиқ бўлди.

СССР Олий Шўросининг хорижий эллар билан алоқалар бўлими ходими Лобанов Рамазон ҳайити арафасида қўнғироқ қилиб, барча мусулмонларни улуғ айём билан ҳукумат раҳбарлари номидан табриклади. Ҳаж учун тўртта «ИЛ-86 »тайёраси ажратилганлигини маълум қилди. Турли вазирликларга тегишли кўрсатмалар берилганлигини айтди. Лекин тайёраларни тақсимлашда яна адолатсизликка йўл қўйилди.

— Ана шу ибора Ҳаж учун белгиланган харажатларга ҳам тааллуқли дейишмоқда.

— Тўғри, бу йил Ҳаж учун жуда ҳам катта нарх белгиланди. Эътирозларга ўрин қолмаслиги учун ана шу харажатни тўлиғича ҳисоблаб берсам. Ҳозир маълумки, бир Америка доллари тахминан 6 сўмга тўғри келаяпти. Шунга кўра, ҳар бир кишининг бу ердан кетиши ва қайтиб келишига тайёра учун 4 минг 100 сўм талаб қилинаяпти. Меҳмонхонада яшаш учун бир кунга 60 доллар — 360 сўм, буни 21 кунга кўпайтирадиган бўлсак 7 минг 560 сўм бўлади. Овқатланиш учун бир кунга 24 доллар ёки 144 сўм. 21 кунга 3 минг 24 сўм. Машиналарда юриш учун ҳар кунига 10 доллардан ажратилди. Жами 1260 сўм. Давлат солиғи ва паспорт учун 210 сўм талаб қилинаяпти. Мана шуларнинг ҳаммаси ҳисобланганда 16 минг 145 сўмни ташкил этди.

— Ўтган йили ҳар бир киши учун 4 минг сўм эди. Кишилар шу нарсани назарда тутиб, «Эшикларни очишга ланг очиб қўйишди-ю, этакдан маҳкам ушлаган нимаси», дейишмоқда. Бундан ташқари РСФСР халқ ноибларининг Қурултойида ҳам ноиблар гуруҳи Б. Н. Ельцинга Россия ҳудудларида истиқомат қилаётган мусулмон биродарларимиз номидан Ҳаж учун белгиланган 11 минг сўм ноҳақлик деб норозилик билдиришди.

— Тўғри, масаланинг бу тарафи бизни ҳам ўйлантираяпти. Бутун мамлакатда иқтисодий қийинчилик юзага келган, халқнинг аҳволи ғариблашган, бозор иқтисодиётига ўтиш ғояси илгари сурилаётган, пулнинг қадрсизлиги ошган бир пайтда якка шахс сифатида кескин бир фикр айтишим қийин. Ўтган йили бир Америка доллари 66 тийин эди. Бу йил 6 сўмга кўтарилди. Билмадим, кейинги йил қанча бўлади.

— Кейинги икки саволим яна бевосита Ҳаж аҳкомларига боғлиқ.

— Марҳамат.

— Дастлабкиси, яқинда диёримизда бўлган Мадинаи мунавваралик ўзбеклар «Сизлардан борган ҳожиларнинг кўпчилиги Ҳаж амалларидан бехабар» дейишди. Ана шу фикрга муносабатингиз. Кейинги билмоқчи бўлган нарсам, бу аёлларнинг Ҳаж қилиш масаласи. Бу йил аёлларимиз ҳам, боришаётган экан, деб эшитдик.

— Саудиялик ватандошларимизнинг эътирозларида жон бор. Кейинги қатор йилларда Ҳаж чеклаб қўйилганлиги ва халқимизнинг диний саводи етарли бўлмаганлиги учун кишилар Ҳаж одатларидан йироқлашдилар. Кўпчилик отингни сот, молингни сот, нима қилиб бўлса ҳам Ҳажга бор, деган бемаъни одатга берилиб кетишди. Маккаи Мукаррамага боришдан мақсад фақат сохта обрў орттириш деб тушунилди. Шу сабабли ҳам кимнинг имконияти бўлса (мол-дунёси ва таниш-билиши), Ҳаж қилинаверди. Унинг аҳкомларини пухта билиш, иккинчи даражали нарса бўлиб қолди. Ҳозирда ундай салбий ҳолатларга чек қўйиш вақти келди. Ана шуларни назарда тутиб, биз дастлабки кунларданоқ бу борада тегишли ўқув қўлланмалари чоп этишни ва тарқатишни йўлга қўйдик. Иншоолло, бу ишларимизнинг самарасини парвардигор ҳаммамизга насиб қилган бўлсин.

Аёлларимизнинг Ҳаж сафарига келсак, бу асосли гап. Бир куни Ойша онамиз пайғамбаримиздан: «Ё Расулолло, сиз амалларнинг энг афзали жиҳод деяпсиз, биз аёллар ҳам жиҳод қилайликми», — деб сўрадилар. Шунда ул зоти бобаракот айтдиларки: «Сиз аёллар учун энг афзал жиҳод Ҳажи Мабрурдир» (яъни гуноҳ ишлар аралашмаган Ҳаж). Шунга кўра ҳозир ўша ҳадисни бир ўртача аёлларимиз ўз жуфти поклари билан Сафари Муборакка тайёргарлик кўришмоқда.

— Сафари Муборак арафасида Сизни қандай ўйлар безовта қилаяпти?

— Энг аввало қилинаётган ибодатларимизнинг нечоғлик қабул бўлаётганлиги. Халқимиз орасидан жуда қийин кўтарилаётган меҳрсизлик, диёнатсизлик, эътиқодсизлик иллатлари. Ана шундай ноинсоний фазилатлар туфайли тарбиясиз қолган кейинги уч тўрт авлод фарзандлари бугун нажотга муҳтож. Ота-оналарининг дуоларига муҳтож. Ҳали Андижон жанжаллари унутилмасдан қирғиз ва ўзбек уруғлари қон талашсалар. Ўтмишда бир туркий халқ бўлган, бир ердан ризқ-рўз ундирган халқлар бугун ер талашсалар, ўзгаларга кулгу бўлсалар. Билмадим, бу боши берк кўчалардан қачон ёруғ ва равон йўлларга чиқар эканмиз. Бугун диндор, илмли биродарларимиз ҳам баъзан йўлдан адашмоқда. Ўз биродорининг кўнглига озор етказаяпти. Буларнинг барчаси ошкоралик шароитида мусулмонлар манфаати йўлида қилинаётган ишларимизга жиддий тўсиқ бўлаяпти. «Ахир биз кимга ишонайлик» деган киноялар ҳам эшитиляпти.

— Муҳтарам Муфтий ҳазратлари. Суҳбатимиз сўнггида Сиз бошлиқ барча сафар иштирокчиларига «Сафари Муборак» хайрли ўтишини тилаб қоламиз. Истардикки, юртдошларимизнинг фикри-ёди, Ҳаждаги дуоларининг ижобати халқимиз қадриятини қайта тиклашга, дастурхонларимиз тўкин-сочинлигига, ота-боболаримиз кўрмаган тирик етимлар, улар кўнглидаги мангу ўксиклик дардларининг барҳам топишига зора бир туртки бўлса.

— Иншоолло. Биз ҳам шундай ниятлар билан сафарга чиқаяпмиз. Дуоларимизнинг энг чўққига чиқадиган, ижобат бўладиган пайтлари бу Жабадул Раҳматда, Арофат майдонида ҳамда Байтуллоҳни зиёрат қилиш пайтида бўлади. Албатта бизнинг ёдимиз элимиз билан, юзлаб ногирон ва ночор аҳволда яшаётган оилалар билан. Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом қошларида саловотлар айтаётган пайтларда мўмин мусулмон биродарларимиз саломини ул зоти бобаракотга етказамиз.

Оллоҳ ҳаммамизни ҳидоятга бошлаган бўлсин. Халқимиз манфаати, Ислом равнақи йўлида қилинаётган ишларга яратганнинг ўзи баракотлар берган бўлсин. Омин ва Раббил оламин. Вассалому алайкум ва раҳматуллоҳу ва баракоту.

Суҳбатдош
Шодиёр МУТАҲҲАРХОН ўғли.

Хорижда хабарлар

Телетайп лентасидан

ҚОҲИРА. Исроил янги ҳукуматининг бошлиғи Ицхак Шамир Исроил — Фаластин музокараларига нисбатан ўз кабинетининг позицияси янада шафқатсизлашувини эълон қилди. У дастлабки шарҳ тариқасида фаластинликлардан Исроилнинг босиб олинган араб ерлари учун «Чекланган маъмурий мухторият» ғоясига рози бўлишни талаб қилди. Бу ғоя, аслида, фаластинлик арабларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини амалга оширишга илож қолдирмайди.

Исроил бош вазирининг бу баёноти илгари эълон қилинган босиб олинган ерларни тобора мустамлакага айлантириш режаси билан бирга қўшилиб, босиб олинган ҳудудлардаги вазият кескинлашувига олиб келди, деб хабар қилади МЕНА агентлиги.

БАЙРУТ. Байрутнинг шарқий даҳасида генерал Аўннинг армия гуруҳи билан «Ливан кучлари» ҳарбий-сиёсий ташкилотининг отрядлари ўртасида ўт очишни тўхтатиш тўғрисидаги битимни бузадиган айрим ҳодисалар содир бўлди. Маҳаллий радиостанциялар Набаа, Дайра, Синн, Ал-Фил ноҳиялари миномет ва тўплардан ўққа тутилганини, Мети—Кесруан маррасида душман томонлар ўртасида ўқтин-ўқтин отишма бўлиб турганини хабар қилди.

«Ал-Марказия» ахборот бошқармасининг хабарига кўра, кеча «Ливан кучлари»нинг Жейдед Газир мавзеидаги казармасида кучли портлаш бўлди. Базанинг ҳарбий ходимлари ва граждан аҳолисидан бир неча киши жароҳатланди. Ғалва чиққан жойни «Ливан кучлари»нинг қуролли бўлинмалари қуршаб олди.

Ватикан билан Ливан маронччилар черковининг бошлиғи Сфейр Ливандаги танглликни бартараф этиш соҳасидаги ўз ташаббусини рўёбга чиқаришга зўр бериб интилмоқда.

КОБУЛ. Газандалар афғон пойтахтини яна ўққа тутиб, шаҳарга 14 та реактив снаряд отдилар. Етти киши жароҳатланди, бир неча уй-жой биноси вайрон бўлди.

Пойтахт гарнизонининг қўшинлари Кобулнинг ўққа тутилишига йўл қўймаслик ва газандалик ҳаракатларининг олдини олиш мақсадида Пагмон ва Кўҳи-Сафи музофотларида жанговар операциялар ўтказди. Бахтар агентлигининг хабар қилишича, жангарилардан салкам 50 киши, шу жумладан Саудия арабистонилик уч аскар ўлдирилган ва ярадор қилинган, 800 та реактив ва 600 та тўп снаряди, 600 та мина, 400 та граната, анжомлар, қуроллар ва дори-дармон сақланадиган иккита омбор қўлга олинган. Кобулда Афғонистон жумҳурияти хавфсизлик органларининг ходимлари «Ер-Ер» синфига мансуб олтита ракетани ва портловчи моддаларни аниқлаб, қўлга олганлар. Вардак вилоятида афғон ҳарбий-ҳаво кучлари Покистондан қурол-яроғ ва ўқ-дори ортиб келаётган 40 та автомашинадан иборат карвонни гумдон қилганлар.

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон Миллий конгресс «И» партиясининг раиси Ражив Ганди шимоли-шарқий, чегарадан Непал билан чегарадош Бетия шаҳарчасидан, (Бихар штати) «Ҳиндистон бўйлаб сафар»га чиқди. Оппозиция сардорини минг-минглаб тарафдорлари табриклаб турдилар. У Ҳиндистон мустақиллигига бошчилик қилган ва жумҳуриятни мустаҳкамлашга жуда катта ҳисса қўшган партиянинг фаолиятини кучайтириш мақсадида зўр тарғиботчилик маъракасини бошлаб берди.

Конгресс «И» партиясининг куч-ғайратлари мамлакат бирлиги ва яхлитлигини мустаҳкамлашга, тескаричи кучларнинг диний-жамоа адоватини авж олдиришга, нархнавонинг кўтарилишига қарши қаратилади, деди Р. Ганди Бетиядаги митингда. Миллий жабҳа ҳукумати ўткир муаммоларни ҳал қила олмади, Панжобдаги, Жамму ва Кашмирдаги, Ассомдаги вазият ёмонлашди.

КОЛОМБО. Шри-Ланканинг шимоли-шарқида ҳукумат қўшинлари билан «Тамил илам» озодлик йўлбарслари» (ТОТИ) гуруҳининг жангарилари ўртасида бир неча кун давом этган шиддатли тўқнашувлардан кейин бу ерда яраш тўғрисидаги битим кучга кирди. Бу ерда эълон қилинган расмий хабарда айтилишича, сешанба куни адлия вазири А. К. Ш. Ҳамид вужудга келган вазиятни муҳокама қилиш учун Жафна шаҳрида ТОТИ раҳбарлари билан учрашган, учрашувда ўзаро курашаётган томонлар ўртасида ўт очишни тўхтатиш тўғрисида бир битимга келинган.

ТАСС.

Каннда бўлиб ўтган 43-Халқаро кинофестиваль бош совриии «Олтин пальма новдаси» америкалик режиссёр Дэвид Линчнинг «Кўнгилчан ваҳший» фильмига насиб этди. Бернардо Бертолуччи раҳбарлигидаги халқаро киноанжуман ҳайъати ана шундай қарорга келди. Анжуманнинг «Гран-при»сига япон режиссёри Кохея Огурининг «Ўлим талвасаси» ва режиссёр Идрисс Уэдраонинг «Тилаи» фильмлари лойиқ кўрилди. Совет киноактёрлари ва режиссёрлари ҳам совринлардан бенасиб бўлмадилар.

СУРАТДА: «Она» фильмининг режиссёри Глеб Панфиловга (ўртада) махсус соврин топширилаётган пайт.

АП—ТАСС телесурати.

АҚШ НЕВАДАДА ЕР ОСТИДА ЯДРО ПОРТЛАТДИ

НЬЮ—ЙОРК, 14 июнь. (ТАСС). АҚШ чоршанба куни Невада штатидаги полигонда ер ости ядро синовини ўтказди. АҚШ энергетика вазирлигининг маълум қилишича, портлаш қуввати 20 килотоннадан 150 килотоннагачани ташкил этди. Заряд 671 метр чуқурликда эди. Синов тўғрисида олдиндан эълон қилиб қўйилди. Энергетика вазирлигининг практикасига мувофиқ, деб таъкидлайди АП агентлиги, агар портлаш кучи энг кўп миқдорда йўл қўйиладиган даражага яқинлашадиган бўлгандагина шундай қилинади. Бу шу йил Невадада олдиндан эълон қилинган иккинчи ер ости портлатишидир.

Кейинги йилларда АҚШда ядро программаси учун жавобгар бўлган энергетика вазири ўрта ҳисобда ойига бир марта ер ости синови ўтказди. 1951 йилдан бери Невададаги полигонда жами 701 та ядро заряди портлатилди.

УЧРАШУВ ДАВОМ ЭТМОҚДА

ГААГА. (ТАСС мухбири С. Мельников). Жаҳондаги 58 мамлакатдан, шу жумладан СССРдан келган 80 нафар бола ҳозир сайёрамиздаги барча кишиларни ташвишга солаётган муаммоларни Нобель мукофотининг бир гуруҳ лауреатлари билан бирга муҳокама қилиш учун шу кунларда Голландиянинг шимолий денгиз соҳилидаги чоғроқ Ноордвейк шаҳарчасида тўпланди. Бу учрашувни Амстердамдаги «Жаҳон болалари келажаги учун» кенгаши бир қанча халқаро ташкилотлар иштирокида уюштирди.

Бир ҳафта мобайнида таниқли сиёсат ва жамоат арбоблари, Ғарбдаги фирмалар ва концернларнинг етакчи вакиллари билан бўладиган учрашувлар ва суҳбатлар чоғида, мактаб ўқувчилари эркин ва зўравонликсиз дунёни вужудга келтириш, экология жиҳатидан мусаффо ва тенг ҳуқуқли жамиятни бунёд этишнинг асосий йўналишларини муҳокама қиладилар. Анжуман ташкилотчилари мунозарада иштирок этиш учун Нобель мукофотининг таниқли лауреатларини таклиф қилдилар.

Конференция иши якунлари БМТга аъзо мамлакатлар давлат ва ҳукумат бошлиқларига тақдим этилади. Улар 1990 йил сентябрь ойида жаҳон болалари анжуманида иштирок этиш учун Нью-Йоркдаги қароргоҳда тўпланадилар.

БОШ ВАЗИРНИНГ ФАРМОЙИШИ

ЛОНДОН, 14 июнь. ТАСС мухбири Александр Сиснев хабар беради: «Дейли телеграф» агентлигининг бугун хабар беришича, Британия Бош вазири Маргарет Тэтчер «мудофаа воситалари етказиб бериш масалалари билан шуғулланувчи давлат вазири Алан Кларкка мамлакат қуролли кучларини қисқартиришга оид туб таклифлар ишлаб чиқиш ва Буюк Британиянинг ўзида, шунингдек, НАТОда муқобил ҳарбий стратегияни ишлаб чиқишга доир тавсиялар ишлаб чиқишга доир тавсиялар тайёрлаш тўғрисида фармойиш берди». Рўзноманинг ёзишича, М. Тэтчер Совет Иттифоқига ташрифи тугагандан кейин А. Кларк билан Даунинг-Стритдаги учрашуви чоғида унга ўз мулоҳазаларини баён этди.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ИККИ ҒИЛДИРАКЛИ ТРАКТОРДА

● 33 ЁШЛИ Австрия фуқароси Йоханн Редль икки ғилдиракли тракторда узоқ йўл босиш бўйича жаҳон рекордини ўрнатди. У тракторда Австриянинг тоғли ноҳияларидан биридаги нотекис йўлда 1925 метр масофани забт этди. Фақат саккизинчи уринишда ўз мақсадига эришган. Редлнинг рекорд ўрнатиш учун тўрт ой вақти кетди. Австрияда нашр этилувчи «Курир» рўзномасининг ёзишича, Йоханн Редлнинг номи «Гиннеснинг Рекордлар китоби»дан ўрин олди.

ЭНГ ГЎЗАЛ ЙИГИТ

● ЖОЗИБАДОР, хушқомат, жисмонан кучли, ўз мамлакати тарихи, маданияти ва жуғрофиясининг билимдони 27 ёшли Мозес Куджо «Гананинг энг гўзал йигити» унвонига сазовор бўлди. Токародо шаҳрида бўлиб ўтган бу беллашув ҳайъати бир овоздан Мозесни ғолиб, деб тан олишди.

Мусобақа иштирокчиларини қийин имтиҳон кутарди. Номзодлар ўта билимдон, серҳафсала бўлиши, оғирлиги 52 килограммдан кам бўлмаслиги, 80 килограммли тошни кўтара олиши, вужудини енгил бошқара олувчи, яхшигина рақс тушиши шарт эди. Фақат 16 киши биринчи босқичдан муваффақиятли ўтди.

Биринчи бўлиб М. Куджони ўтган йилги «Гана маликаси» беллашуви ғолиби, мамлакатнинг энг латофатли аёли Афуа Бонсу табриклади. Томошабинлар фикрича, 22 ёшли А. Бонсу «Гана маликаси» билан ёнма-ён турганида, худди узукка кўз қўйгандек, бир-бирларига монанд эдилар. Афсуски, уларнинг ғалабалари беллашувда ҳар хил тақдирдирланган. Агар, «Гана маликаси» енгил автомобиль, Осиё мамлакатларига бепул саёҳат ҳамда нақд 300 минг седи билан мукофотланган бўлса, М. Куджо фақат енгил атлетикачининг бронзадан ишланган ҳайкали билангина тақдирланди.

«КАМАЛАК»

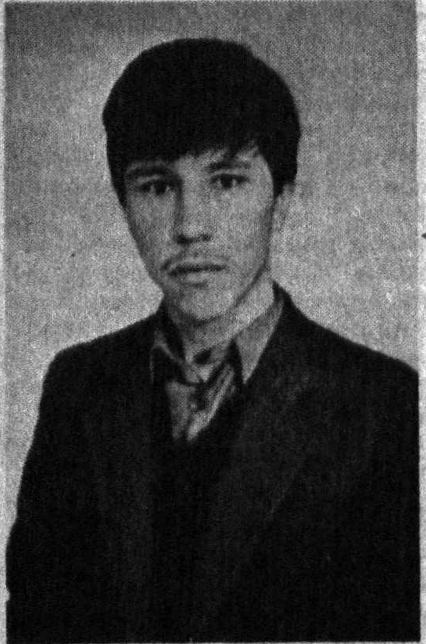
ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

БОЛАЛАР МАМНУН

Задарё ноҳиясидаги Меҳнат Қизил Байроқ орденли «Гигант» жамоа хўжалиги сертармоқ ва сердаромад саналади. Яқинда комсомол қўмитаси ташаббуси билан бу жамоа хўжалигида қўғирчоқ театри ташкил этилди. Театр ижодкорлари илк саҳна асари — «Сеҳрли эртаклар оламига саёҳат» уч пардали спектаклини томошабинларга тортиқ этишди. Шунингдек, театр аҳли ноҳия музофотида янги асарлари билан гастрол сафарига чиқиб жамғарилган 92 сўмни ноҳия марказидаги 3-болалар боғчасига ҳадя этишди.

Мушук ва чол, тиграктикон ва айиқ ролларини ижро этаётган Б. Нишонов, К. Мингбоев, Ш. Маматов, С. Абдуллаевлар ёш томошабинлар олқишига сазовор бўлишмоқда.

А. БУРҲОНОВ.

«Нишона»

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ 1966 йилда Тошкент шаҳрида туғилган. ТошДУ рус филологияси куллиёти IV курс толиби. Шеърлари жумҳурият матбуотида илк бор эълон қилинмоқда.

ВИСОЛ ИЛИНЖИ

Бир нафас ёнингда турмоқ истайман,
Қочқин нигоҳингни қувиб, тортқилаб,
Ўзимни оловга урмоқ истайман,
Аччиқ сўзларингни гадодай тилаб.

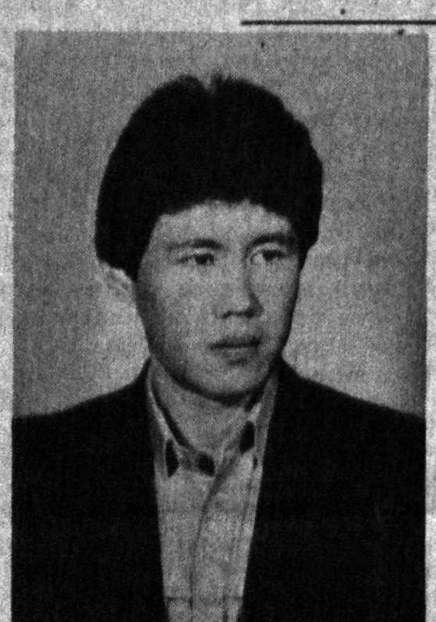
Соғинчдан туғилган туш каби қисқа,
Бир дамлик шодликка йўғрилган алам,
Илинжим — тегрангда дунёни кўрсам,
Бир лаҳза туғилиб ўлмоқлик билан.

МЕҲР

Муҳаббат тилсими сенинг қўлингда,
Не-не юракларда қайнаб тошмайди.
Икки қалб умрига қўшиқ бўлдинг-у,
Унинчи юракдан оқди ёшларинг.

Билмадим, қандайин илоҳий кучсан,
Сеҳрли ё қалбда бордир тошларинг?
Сендан кечганлари эмас, бир умр
Йўлинг кутганлари ўтга ташлаган.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ.

Абдумажид МУҚИМОВ 1965 йилда Самарқанд вилоятининг Нарпай ноҳиясида туғилган. Тошкент қишлоқ хўжалиги институтининг 3 курс толиби.

Шеърлари жумҳурият матбуотида илк бор эълон қилинмоқда.

ТОНГ

Тонг, ғўдак умрдек бир ойдин, тоза
Бегубор машъала — юзга ўхшайди.
Танада янги кашф этилган аъзо,
Юракдан айтилган сўзга ўхшайди.

Марварид шафақлар шундай масъум, ёш,
Гўдакнинг кўзида эркалар олам.
Бош, уфқ ортига она эрк қуёш,
Энг олий туйғулар унда мужассам.

Муборак заминда мукис тонг билан
Само ёғдулари пойингга ташлар.
Эй, инсон Сен тонгнинг қўлидан ушла.
Тонг сени қуёшдан дунёга бошлар.

* * *

Армонли дилимни қийнаманг, еллар,
Ўйламанг бебаъ синган гулимни.
Мен ўзим эркалаб, овутай бедор
Тунларни қонига бослиб қулимни.

Юрагим қони-қон ювилиб йиғлар,
Дилимни ватанса, этувчи сўздан
Мен уни қандайин унутиб яшай,
Мен уни қандайин ишқирай ўздан.

Етар, бас, кетаман, мен олис еллар,
Шамоллар етмаган ўша маконга.
Армонлар, соғинчлар, ёлғон ваъдалар
Барча-барчасидан тоза замонга.

Кетаман, дардлар шовуллар руҳим
Бағрим бўшлиқлари тўлдирилиб, бузилаб
Мен дарё дилимни шеърга алишдим,
Алишдим армондай муқаддас сўзга.

Абдумажид МУҚИМОВ.

Зумрад момо 100 ёшга тўлди. 100 ёш ҳар кимга ҳам насиб қилавермайди. Момони Қарши ноҳиясидаги Кажор қишлоғининг кексаю-ёши жуда ҳурмат қилади. Очарчилик, қирғин-барот уруш йилларининг энг оғир кунларини бошидан кечирган момонинг икки ўғли, 17 нафар невараси, 22 чевараси бор. Фарзандлари у кишининг ҳурматини жойига қўйиб ардоқлашади, онахон доимо иззатда.

СУРАТДА: Зумрад момо Жумаева невара-чеваралари даврасида.

Ш. ШАРОПОВ сурати. (УзТАГ).

Янги китоблар

«ТЕПКИ БОСИЛДИ...»

Таниқли адабиётшунос олим, Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотининг лауреати Матёқуб Қўшжоновнинг янги китобини «Ёш гвардия» нашриёти ушбу сарлавҳа остида босмадан чиқарди.

Қўлларнинг ёстиғини қуритган иккинчи жаҳон уруши ҳақида дипломатлар, ҳарбий саркардаларнинг эсдаликларини ўқиб беаёв жанглар тўғрисида бироз маълумотга эгамиз. Оддий солдат — мерган М. Қўшжоновнинг эсдаликлари ҳам сиз учун зерикиш туғдирмайди.

Тепки босилди, ўқ узилди, Тугмага қўл тегди, бомба портлайди. Ричаг тортилади, замбараклардан снарядлар отилади. Қон дарё бўлиб оқади. Жасадлар қаланади. Ўқ ёмғирига ҳеч нарса чидаш бера олмайди — на ердан бўй чўзган кўкат, на осмонга бўй чўзган дов-дарахтлар. Ерилган бомба, портлаган миналардан она ер кўкси пора-пора бўлади. Бу тўрт йил давом этган Улуғ Ватан урушининг оддий манзаралари эди, деб ёзади муаллиф.

Урушдан кейинги бир-бировдан хавфсирашлар натижасида турли туман қирон келтирувчи қуроллар ишлаб чиқилди. Яшаб турган она заминимиз порох тўлдирилган бочкага ўхшаб қолди. Ахшиямки кейинги пайтдаги давлат раҳбарларининг саъй-ҳаракатлари ила ажал сочувчи қуроллар бир оз камайтирилди.

Муаллиф тепки қайта босилмасин, яна снарядлар портламасин, қайтиб миналар ёрилмасин, бомбалар бошимизга ёғилмасин, қитъалар, океанлар писанд бўлмаган ракеталар жойларидан қўзғалмасин, дея ёш дўстларини тўрт йил одамзодга қирон келтирган урушдан сабоқ олишга чақиради.

Китобда Ватанимиз халқларининг бир ота-онадек, бир тан бўлиб гитлерчиларга қарши мардонавор курашганликлари, чинакам байналмилаллик фазилатлари ҳам ёритилган.

Мирза АБДУЛЛА.

ШОДИЁНА БАЙРАМ

Яқинда Тошкент шаҳрининг Фрунзе ноҳиясида жойлашган совет савдоси техникумида «Ўзбек тилим — жон тилим» байрами бўлиб ўтди. Уни техникум директори Шорасул Шоикромов ўзбек тилига давлат мақоми берилиши ҳамда бу Қонуннинг аҳамияти ҳақида қисқача кириш сўзи билан очди. Ўқув юртининг ўзбек тили ва адабиёти фанидан катта ўқитувчиси Н. Собирова «Тил равнақи — халқ равнақи» мавзусида маъруза қилди.

Шундан сўнг техникум талабалари ўзбек тили ҳақидаги шеър ва қўшиқларини ижро этишди. Қадимий халқ қўшиқлари ва лапарлари тантанага файз бағишлади. Техникумнинг технология бўлими талабалари З. Сулаймонова, К. Абдураҳмоновалар тошкентча, Ш. Омонова, Р. Раимқуловалар фарғонача «Келин салом» ва «Алла» қўшиқлари қатнашчиларда катта таассурот қолдирди.

Ўзбек тилига давлат мақоми берилганлигига бағишлаб ўтказилган оқшом, байрам файзини касб этди.

Х. САТТОРОВ.

БУХОРО КЕЧИРИШНИ БИЛАДИМИ?

Йўқ, мен бир қарорга келгандайман. Энди Бухоро ва Садриддин Салимовни бир-бир-биридан айри тасаввур қила олмайман.

Эски шаҳар. Ғиштин бинолар... Нимагадир қалбингизга нохушлик сингиб кетаверади. Хароба миноралар, ҳар қадамда кўзга ташланувчи ахлатлар. Бухороликлар бундай манзарага кўникиб қолишган, кўниктиришган. Аммо Садриддин ака кўниколмади... Унинг «Бухорони қутқаринг!» деган ҳайқириғини жумҳуриятимизда ҳамма эшитди-ёв. Лекин ҳайқириқни эшитган билан нима ўзгарди, ўзгаряпти?

Бухоролик журналист Мизроб Бўронов Садриддин ака ва Бухоро миноралари ҳақида ўйчан сўзлайди.

— Қаттиқ хафа бўлсам ва нимадандир қийналиб кетсам тўғри Садриддин аканинг олдига келаман. У кишидан руҳим мадад олади. У кишини тун қоронғуликларида обидалар оралаб юрганларини, зилзила бўлганда ҳеч қайси минорага шикаст етмадимикин, деган хавотирда пиёда кезганларини кўрганман. У киши обидаларга ўзи гўё устун бўлиб уларни суяб тургиси келади. Бирор обидага шикаст етса, у кишининг бир юрак томири узилгандай бўлади.

Истеъдодли шоир Садриддин Салимовнинг Бухоронинг тарихий обидалари ҳақидаги қалб қийноқларини мен «изтиробли монолог» деб атагим келди. Мана, ўша монологдан айрим қайдлар:

— Бу юртнинг боболари доно бўлган. Фарзандлари саводсиз. Боболаримизнинг доноликлари — биз асрлар оша тилсимотига ҳали-ҳануз тушуна олмаётган обидалар бунёд этишган. Бизнинг саводсизлигимиз —минг йиллар аввал қурилган, ҳозиргидек минг хил билимларга эга бўлмаган кишиларнинг қадоқли қўллари билан барпо этилган биноларни ҳали-ҳануз илғай олмаяпмиз. Ҳали ана шундай обидаларнинг лоақал бир донасинигина тиклаш у ёқда турсин!!! Тайёр нусханинг бир бўлакчасини асл ҳолидай тиклашнинг уддасидан чиқа олмаяпмиз. «Олий» маълумотлилар, «илмлар хазинаси»ни очганлар ҳам. Идрокимиз етмаяпти. Лоақал таъмирлашнинг уддасидан чиқа олмаяпмиз.

Биз тарихимизни авайлаб-асрашни билмаймиз, лекин топташни қойиллатамиз. Ҳатто минг хил турларидан шайтонга ҳам сабоқ берамиз. Ожизлигимизни шу билан ниқобламоқчи бўлдик. Тарихий миноралармизни хоҳлаган куйимизга «рақсга туширтирдик». Агар шундай қилмасак эди: ҳозирги кунда ҳам Ойбиноқ масжиди ичида ширкат ошхона, Абдуллахон масжиди ҳужраларида машина камерини ямайдиган устахона, Хўжа Булғор масжиди ичи молхона (У ер одамларга берилган. Одамлар мол боқишади). Шояхси масжиди ичида пойабзал омборхонаси, Кокили калон масжиди ичи этикдўзлик (оёқ кийимларини тозалашади) учун бериб қўйилмас эди. Масжид ҳужраларида сураткашлик, «Десерт бар»лар ҳам фаолият кўрсатаётганлари бор.

Бундан бир қанча вақт илгари Сароитали мадрасаси, Пойи остона, мадрасаи Чуқур, Абдуллахон мадрасаларининг ичларида турли миллат вакиллари яшашган ва ҳаттоки моллар боқишган. Бинолар қанчалик тез авария ҳолатига келса, шунча тез уларга уй-жой берилган. Бундай «имтиёз» бўлгандан кейин улар тарихий жойларни авайлаш лозимлигини хаёлларига келтирадиларми?

Бухоро — эртаклардагидек мўъжаз шаҳар. Сал бўлмаса бу шаҳар мангу эртакка айланиб қолишига оз қолди. Йиллар давомида обидалар харобага айланиб бораётганлиги ҳақида ҳеч ким гапирмас эди. Обидаларга эътибор ҳали-ҳануз ўзгармаган. Сайёҳларнинг саёҳат йўналишларига киритилган жойларгагина эътибор бор. Бизнинг раҳбарлар шу соҳада масъул эмас. Улар тарихий обидаларнинг номини ҳам билишмайди. Шундай экан, уларнинг тақдири ҳақида қандай жон куйдиришсин? Матбуотда кетма-кет танқидий мақолалар эълон қилинмоқда. «Бухорони қутқаринг!» номли мақолам «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномасида эълон қилингандан кейин масъул кишилар тушунмаганликлари учун уни таржима қилиб ўқишди.

Яқиндан бери Бухорода «Бухорийлар» уюшмаси фаолият кўрсатмоқда. Уюшманинг асосий мақсадларидан бири тарихий меросимизни сақлаб қолиш, авайлаб-асрашдир. Нодир девонбеги мадрасаси ичида «Интурист» меҳмонхонаси ва емакхона қурилиши мўлжалланган эди. Қатъий талаблардан кейин бу қурилишлар қолдирилди.

Исмоил Сомоний мақбарасининг тагига сув сизғиган эди. Таъмирлаймиз деб шу куйга солишган эди. Бир кечада шаҳар маъмурларини оёққа турғиздик. Исмоил Сомоний мақбараси сувдан тозаланди.

Хўжа Исматилло Бухорий мақбараси қаровсизлик туфайли ташландиқ аҳволга тушди. Авлиёнинг қабри деб бу мақбарани йўқотишгача борилди. Чашма, ҳовузлари бекитиб ташланди. Мақбара қабристонга айланиб, вилоят шифохонасидан чиқадиган ахлатлар ўша ерга ташланган. Бу ҳақда матбуотда қатор чиқишлар бўлса ҳам ўзгариш бўлмади. Охири халқ бир тўхтамга келди. Қатор ҳашарлар уюштириб, хароба тикланяпти. Ниҳоят шаҳар ижроқўми ҳам бу ишга бош қўшди.

Уюшма ташаббуси билан ёдгорликларни асраш жамияти қошида икки йиллик таъмирчи усталар тайёрлайдиган мактаб очилди. Уста Очил Бобомуродов раҳбарлигида ёшлар таъмирлаш сирларини ўрганишяпти. Мана шундай ҳунармандчилик мактабларини кўпайтириш лозим. Шу мақсадда мисгарлар, темирчилар, заргарлар, бешиксозлар, йўрмадўзлар, кулолчилик, мисгарлик мактаблари ташкил этмоқчимиз. Авваллари ҳар бир қишлоқда ихтисослашган касблар бўлган. Ғиждувонда ёғоч ўймакорлиги ривожланган. Менимча, жумҳуриятимизда уста Ширин Муродов, вилоятимизда уста Салим Ҳамидов мукофотларини таъсис этиб, ҳунарманд усталарга бериш лозим.

Телпакдўз тоқи остида ҳунарманд усталар ясаган буюмлар билан савдо қилувчи «Бухоро жавоҳирлари» дўкони очилган эди. Бу дўконда халқ ҳунармандчилигининг барча турлари бўйича ясалган истаган буюмингизни топишингиз мумкин эди. Асосийси, бу дўкон халқимизга бир пайтлар кетган қувончни қайтариб берган. Лекин олти ойдан кейин милиция ходимлари усталарга катта миқдорда солиқ солибди. Шундан кейин дўконга ҳеч ким ясаган нарсасини олиб келмайдиган, ясамайдиган бўлди.

Халқ очкўз эмас. Уларни вужудга келган ишончсизлик, атайлаб тайёрланган йўқчилик шу куйга солди. Масжиди Калон, Моҳи Ҳосса, Арк, зиндонга хайрия қутилари ўрнатилган. Ҳар ойда бу қутиларга 600 сўмлаб пул тушади. Бу шуни кўрсатадики, бугунги кунда базўр кун кечираётган халқ охирги сўмини ҳам савоб учун сарфлаши мумкин.

Миноралармнинг қулаб, нураб бораётганига ернинг намлиги ошиб бораётганлигини, туз миқдорининг кўпаяётганлигини сабаб қилишмоқда. Тўғри, Бухоро ерлари шўр, зах. Садриддин аканинг айтишича, олдинлари Бухорода жуда кўплаб захкашлар бўлган. 300 дан ошиқ қудуқ бўлган. Ҳозир сув юқорига кўтарилиб, минораларнинг нурашига олиб келмоқда. Чунки аввалги қудуқлар ҳам, захкашлар ҳам кўмиб ташланган.

Боболаримиз ҳар бир нарсанинг охирини ўйлаб, режа билан иш юритишган. Айтишларича, миноралари бор кўчаларга қайроқ тошлар ётқизилган. Ҳозиргидай асфальт бўлмаган. Маълум бўлишича, кўчага қайроқ тош ётқизилса, аввало ер нафас олади, сувни ютади. Минораларга ана шундай қайроқ тошли кўчалар керак. Шунинг учун бир пайтлар қайроқ тошлар устига ётқизилган асфальтларни кўпориб ташлаш лозим.

Миноралармнинг нураши — маънавий оламимизнинг нурашидир. Тарихимиз, урф-одатларимиз, касбимизнинг нураши — инсониятнинг йўқолиб бориши демакдир. Биз ҳамма нарсага тор — фойда мазмунида ёндашганмиз. Ғарбда маориф, санъатга жуда кўп маблағ ажратилади. Бизда бу масалаларга сал иккиланиброқ муносабатда бўлинади. Маънавий томонга қилган хасислигимиз иқтисодий инқирозга олиб келди. Миллий ғуруримизни йўқотиш даражасига бордик.

Бухоронинг эски шаҳар — миноралар юртидаги кўчаларнинг номланишига эътибор беринг. «Металлист», «Менделеев», «Солнечная», «Болничная», «Красний полумесяц», «Яблочная», «Болиманов». Ҳолбуки, бу кўчаларни ҳар бирининг ўз маҳалласидаги ҳунармандчиликларидан келиб чиққан номи бор. «Металлист» — Мехчагарон, «Яблочная» — Хўжа Нуробод, Болиманов — Хўжа Зайниддин, Менделеев — Чўпбоз каби.

Бухоронинг мен билмаган, кўрмаган, эшитмаган муаммолари, қийноқлари қанча? Дардли Бухоронинг дардкашлари қайда? Қанчалаб чет эллик сайёҳларни ўзига чорлаган, тилсимотларини ўқишга ундаган Бухоромизни шунчалик аянчли ҳолга ташладик? Виждонимизга ўт тушиб, ёнсак яхши бўларди. Бу эса энг одил жазо бўлар эди.

Гули ЧЕҲРА,
«Ёш ленинчи» мухбири.

«СПАРТАК»—«ПАХТАКОР»—3:4

Ҳар қандай команда ҳам иложи борича сафарда очко олишга интилади. Ҳатто ўйинчилар орасида шундай гап ҳам юради: «Имкониятимизнинг эллик фоизидан четдаги ўйинларда тўла фойдалана олсак, у ёғи марра бизники». «Пахтакор» чемпионат ўйинларининг бошланишида сафардаги ўйинларда анча очко йўқотган эди. Лекин улар кейинги турларда ўзларини ўнглаб олишди.

Очиғи, биринчи лигада пешқадамлик қилаётган командани ютиш (айниқса улар майдонида) осон эмаслиги аён эди. Лекин футбол барибир футбол экан-да...

«Пахтакор» йирик ҳисобда (4:3) Владикавказда ғалаба қозонди. Учта тўп биринчи лигада бомбардирлик қилаётган Игорь Шквирин ҳисобига ёзилди. Биттасини эса Геннадий Денисов киритди. Аммо ачинарли томони, Денисовнинг иккинчи марта огоҳлантириш олиб, кейинги ўйинда қатнаша олмаслиги командага салбий таъсир кўрсатиши турган гап.

Хуллас, ҳақиқий кураш энди бошланаяпти. Ҳозирдан бирон нарса деб каромат қилишга қўрқасан киши. Рост-да, ҳадеб мақтайвериш инсофдан эмас. Ҳаммасини вақт кўрсатади. Футбол мухлиси кимни олқишлашни беш қўлдай билади. «Пахтакор»имиз умидимизни охиригача оқласа, шунинг ўзи катта гап.

Ана шу тур ўйинлари натижалари қуйидагича якунланди: «Таврия» — «Локомотив» Г. — 3:1, «Тирас» — «Факел» — 2:0, «Кубань» — «Нистру» — 0:1, «Динамо» Сх. — «Металлург» — 0:1, «Геолог» — «Локомотив» М. — 0:0, «Шинник» — «Кузбасс» — 2:1, «Котайк» — «Қайрат» — 2:1, «Зенит» — «Нефтчи» — 2:2.

МУСОБАҚА ЖАДВАЛИ

	У.	Ю.	Д.	М.	Т.	О.
«Спартак»	13	8	3	2	29— 9	19
«Пахтакор»	14	8	3	3	25—18	19
«Металлург»	13	7	5	1	13— 3	19
«Локомотив» М.	12	7	4	1	14— 5	18
«Динамо» Ст.	13	7	3	3	19—15	17
«Шинник»	14	6	5	3	18—12	17
«Қайрат»	14	6	3	5	18—14	15
«Нефтчи»	12	4	5	3	20—15	13
«Котайк»	13	4	5	4	12—10	13
«Геолог»	14	4	5	5	10—14	13
«Зенит»	12	4	4	4	12—12	12
«Нистру»	13	3	6	4	13—19	12
«Факел»	12	4	3	5	13—13	11
«Ростсельмаш»	13	4	3	6	13—20	11
«Таврия»	12	1	9	2	6— 6	11
«Тирас»	12	2	6	4	8—14	10
«Динамо» Сх.	10	3	2	5	3— 7	8
«Локомотив» Г.	12	2	4	6	8—17	8
«Кубань»	12	1	2	9	3—21	4
«Кузбасс»	12	0	2	10	5—18	2

ТВ

17 ИЮНЬ — ЯКШАНБА ТИББИЁТ ХОДИМЛАРИ КУНИ

● ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». Мусиқий кўрсатув. 10.00 Мактаб ўқувчилари учун. «Қувноқ стартлар». Сурхондарё вилояти Шарғун шаҳридаги «Лочин» ҳамда Минск вилояти Любанск ноҳиясидаги «Кузьмичи» командаларининг дўстлик учрашуви. 11.00 Ойнаи жаҳонда биринчи марта. «Маринка, Янка ва қирол қасридаги мўъжизалар». Бадиий фильм («Беларусьфильм»).

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 Болалар учун концерт. 18.45 «Сиҳат-саломатлик». Медицина ходимлари кунига бағишланган кўрсатув. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.45 «Гуллар билан чизилган автопортрет». Телефильм. 20.00 Москва. «Вақт». 20.30 «Оламга саёҳат». 21.30 **Ўзбекистон ССР Олий Советининг II сессияси олдидан.** 22.00 «Ахборот». 22.20 Жумҳурият ёш қизиқчиларининг беллашуви. 00.20 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун. 7.45 Ритмик гимнастика. 8.15 «Спортлото» тиражи. 8.30 «Эрта саҳарлаб». 9.30 «Ватан хизматида». 10.30 Тонгги дам олиш программаси. 11.00 «Саёҳатчилар клуби». 12.00 «Мусиқий киоск». 12.30 «Қишлоқ янгиликлари». Панорама. 13.45 «Таниш-нотаниш». СССР халқ депутати С. Б. Станкевич. 14.30 Болалар учун фильм. «Буратинонинг саргузаштлари». 1 ва 2-сериялар («Беларусьфильм»). 16.45 «Венада баҳор». Оммавий-симфоник куйлардан концерт (Австрия телевидениеси). 17.15 «Юпқа муз устидаги зиёфат». Бугунги Польшанинг муаммолари ҳақида. 18.45 «Уруш». Олти серияли телевизион бадиий фильм. И. Стаднюкнинг шу номли романи асосида. 1-серия (А. Довженко номли киностудия). Премьера. 20.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 20.30 «Абадият ҳақида ўйлар». Якшанба ўгитлари. 20.45 «Здоровье». Медицина ходимлари кунига. 22.00 «Бу кеча қувноқ ўтди». Бадиий-публицистик фильм.

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

«ЁШ ЛЕНИНЧИ» «Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.
ИНДЕКС: 64607.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Р — 03311. Д. — 23485.